

# KORONAHJEMMET

*En diskursiv analyse av medierepresentasjoner om par- og familieliv i  
koronaperioden.*

Kamilla Ødegård

VID vitenskapelige høyskole

Campus Oslo

Masteroppgave

Master i Familieterapi og systemisk praksis

Antall ord: 21854

28. mai 2021

**Opphavsrettigheter**

Forfatteren har opphavsrettighetene til oppgaven.

Nedlasting for privat bruk er tillatt.



## Sammendrag

I denne undersøkelsen har jeg hatt et ønske om å studere medietekster om par- og familieliv i et diskursivt perspektiv. Konteksten for analysen er koronapandemien, og problemstillingen for oppgaven er som følger: *Hvilke tilgjengelige diskurser om par- og familieliv ble presentert i media fra 20. mars – 24. april 2020?* Oppgaven står på en familieterapeutisk grunnmur, og anvender sosialantropologiske og sosiologiske teorier for å kontekstualisere, drøfte og tematisere. Analyse materialet er hentet fra Retrievers database Atekst, som huser medietekster fra hele Norden. Problemstillingen ble tematisert ut i fra kritisk diskursanalyse, med fokus på analyse av sosiale begivenheter, sosial praksis og sosial struktur som ga følgende funn:

1. Koronahjemmet forbindes i hovedsak med negative konnotasjoner.
2. Media opprettholder normative holdninger til par- og familieliv, herunder sammensetninger av familien og kjønnsspesifikke rollefordelinger.
3. Medierepresentasjoner av koronahjemmet begrenser par- og familiers handlingsrom.
4. Medierepresentasjoner av koronahjemmet bygger på en hegemonisk fremstilling av par- og familieliv.

I analyse- og drøftingskapittelet har jeg trukket materialet opp mot valgt teori. Diskusjonen er en kombinasjon av materialet, teori og egne tolkninger. Dette legger grunnlaget for drøfting av hvilke diskurser som ble presentert i media i den gitte tidsperioden og innenfor den gitte konteksten. Anne Kyong Sook Øfsti har vært veileder for denne masteroppgaven.

Nøkkelord: par- og familieliv, diskurs, korona, familieterapi

## **Abstract**

This master's thesis wish to examine articles published by media about relationships and families in a discursive perspective. The context for the analysis is the corona pandemic and the research question is: Which available discourses about relationships and families was presented in media from 20<sup>th</sup> March to 24<sup>th</sup> April 2020? The thesis is based on a family therapeutic understanding and premiss, and uses social anthropological and sociological theories to contextualize, discuss and raising an issue. The material was collected from Retrievers database Atekst, which holds articles from Nordic countries. The research question was defined through critical discourse analysis, with focus on analyses of social occasions, social practices and social structures, and gave the following findings:

1. The Corona home is often presented with negative connotations.
2. Media maintains normative attitudes towards relationships and families.
3. Media's presentation of the Corona home limit how people in relationships and families interact.
4. Media's presentation of the Corona home relies on a hegemonic presentation of relationships and families.

In the chapter of analysis and discussion, I have presented the material based on selected relevant theory. The discussion is a combination of theory, material based on the articles and my own perspectives and interpretations of the theory. This is the basis for the discussion about which discourses which was visible in the material. Anne Kyoung Sook Øfsti has been the supervisor for this master thesis.

Key words: relationships, families, corona, family therapy



## Forord

Masteroppgaven setter sløyfe rundt fire år i familieterapiens lære. Metaforen sløyfe brukes for det som oppleves som litt av en gavepakke. Aldri hadde jeg forestilt meg at fire år senere skulle sitte igjen med alt «dette», i betydning disse menneskene og avslutningsvis, denne oppgaven. Ei hadde jeg heller forestilt meg alt det andre som skulle komme min vei i løpet av disse årene, som nå står som de årene som har formet meg mest. Her kjenner jeg meg heldig som har fått slå følge med familieterapien underveis.

De fire årene har båret preg av menneskemøter som jeg holder nært. Gustav og Jan; takk for at jeg fikk dele dette med dere og for alt dere er for meg. Kristin; Takk for at alltid sjekker innom.

Min kjære Aasmund. Han som bygger skriveplass, hyller som skal huse alle bøkene og et hjem til oss. Midt i dette ble vi også foreldre for første gang. Endelig fikk vi han, vår Albert. «*For nå er det oss*». Takk til mamma, pappa og søstrene mine Kristine og Pernille, som har gjort det levelig for både meg og Aasmund å oppdra et barn, skape et hjem og lage plass til å skrive masteroppgave. Til Kristine; takk for at du alltid tar deg tid. Til Pernille; takk for at du alltid passer på. Takk til Ingrid og Lise, jeg kunne ikke bedt om bedre venner, heilagjeng eller kollegaer.

Takk til VID Høgskole og klasseleder Siv Mora som alltid møtte oss med varme og nysgjerrighet. Takk til veileder Anne Øfsti for din ærlighet og hjelp til å ta steget ut av egne fastlåsnings. Det er til hjelp, og ikke bare i oppgaveskriving.

Masteroppgaven setter også et midlertidig punktum og markerer en pause etter 12 år med høyere utdanning. Nå skal jeg begi meg ut på noe helt nytt – en hverdag uten pensumlister, frister, eksamener og oppgaver. Det skal bli rart og fint på samme tid.

Brumunddal, 27. mai 2021

Kamilla Ødegård





# Innholdsfortegnelse

<b>1</b>	<b>Innledning.....</b>	<b>1</b>
1.1	Temaets relevans og avgrensning .....	2
1.2	Oppgavens oppbygning .....	3
1.3	Situering i egen tekst.....	3
<b>2</b>	<b>Teoretisk rammeforståelse .....</b>	<b>5</b>
2.1	Sosialkonstruksjonisme.....	5
2.2	Det systemiske perspektivet.....	6
2.3	Sosiale scripts.....	7
2.4	Liminalitet.....	8
2.5	Goffmans teorier .....	10
2.5.1	Rammeteori.....	10
2.5.2	Asylums .....	11
2.5.3	Hverdagslivets rollespill .....	12
2.6	Diskursteori.....	13
2.7	Medieteorie .....	14
<b>3</b>	<b>Metodologi .....</b>	<b>16</b>
3.1	Diskursanalyse .....	16
3.2	Kritisk diskursanalyse .....	18
3.2.1	Analyse av sosiale begivenheter .....	21
3.2.2	Analyse av sosial praksis .....	22
3.2.3	Analyse av sosial struktur .....	23
3.3	Pressetekster som kilde .....	24
3.4	Utvalg og avgrensning .....	25
<b>4</b>	<b>Iscenesettelser i tekstene.....</b>	<b>26</b>
4.1	Funn .....	26

4.2	Det vellykkede koronahjemmet .....	30
4.3	Hjemmet som asylums .....	39
4.4	Iscenesettelser i “koronahjemmet” .....	41
4.5	Liminalitet i familiens hverdag .....	43
<b>5</b>	<b>Mediepresentasjonens utfordringer .....</b>	<b>49</b>
5.1	Betydning for familierapien .....	55
<b>6</b>	<b>Avsluttende refleksjoner .....</b>	<b>59</b>
6.1.1	Oppgavens svakheter og videre forskning .....	63
	<b>Litteraturliste .....</b>	<b>65</b>
	<b>Vedlegg .....</b>	<b>73</b>

# 1 Innledning

Denne masteroppgaven setter fokus på medias iscenesettelser av par- og familieliv under koronaperioden. Oppgaven vil dermed rette seg mot medias presentasjon av ulike diskurser om par- og familieforhold, og i forlengelse av dette, hvordan media kan være med å konstruere par- og familieidentitet og hvordan man «gjør familie», herunder scripts. Mer spesifikt har jeg tatt steget inn i teksten og gjort en diskursanalyse som undersøker hvilke tenkemåter, perspektiver, holdninger, verdier og ideologiske forutsetningen som tas for gitt når vi ytrer oss, og som derfor kommer indirekte til syne i teksten (Hågvar, 2013). For å belyse temaer har jeg valgt følgende problemstilling:

*Hvilke tilgjengelige diskurser om familie- og parforhold ble presentert i media fra 12. mars – 24. april 2020 også kjent som «koronaperioden»?*

Media, med sine langstrakte armer som favner folket, skriver frem manuskripter som mange lever etter og lærer av. Oppgaven søker å avdekke disse innenfor koronaens kontekst, og herunder også drøfte denne unike konteksten i lys av sosiologiske og sosialantropologiske teorier. Gauntlett (2008) skriver om medias identitetsskapende rolle og hvordan informasjonen som gis fra media konsumeres av publikum, selv uten at man er det bevisst. En hypotese her er medias påvirkning på «familieidentiteten» og i forlengelse av dette – hvordan man «gjør familie», og vil være et aktuelt tema i prosjektet.

For å svare på problemstillingen har jeg valgt å støtte meg på følgende forskningsspørsmål:

1. Hvilke sosiale implikasjoner kan språket i media ha for iscenesettelser av par og familieliv?
2. Hvilke iscenesettelser om familie- og par ble presentert i media under koronaperioden?
3. Hvilke påvirkning har media på par- og familieidentitet og deres selvrepresentasjon?
4. Hvordan konstruerer media par- og familieidentitet i koronahjemmet?

## 1.1 Temaets relevans og avgrensning

Oppgaven har som formål undersøke hvordan gitte mediehus presenterte par- og familieliv innenfor en begrenset tidsperiode. En avgrensning har vært nødvendig for å gjøre materiale håndterbart, men også for å kunne gjøre analyser som vurderes som grundige og etterprøvbare. Med utgangspunkt i dette har jeg valgt å analysere artikler fra de mest populære og besøkte mediene i Norge, herunder VG, Dagbladet, Aftenposten, Dagbladet og Nettavisen. Jeg har også valgt nettversjoner av samme aviser. Kildetyper jeg vil inkludere er artikler, intervjuer, leserinnlegg, kronikker, «råd til leseren» og lignende. En tydeligere gjennomgang av datamaterialet og utvalg av tekster til analyse presenteres i kapittel 3.

Oppgaven er situert i et familieterapeutisk landskap med sosialantropologiske og sosiologiske teorier i et sosialkonstruksjonistisk perspektiv. Dette innebærer at i tillegg til å studere diskursene media presenterer, er også hensikten å se eventuelle dilemmaer eller problemstillinger som vokser frem gjennom diskursen, og hvordan dette kan håndteres i terapirommet. Sosialantropologiske teorier er trukket inn for å bidra til økt forståelse av fenomener som vokser frem i en krevende tid, og særs hvordan vi tilpasser oss og skaper mening innenfor ekstrem påvirkning på våre sosiale liv.

I oppgaven vil jeg anvende begrepene *iscenesettelse* og *presentasjoner* når jeg snakker om medierepresentasjoner. Dette for å tydeliggjøre sammenhengen mellom tekst og sosial praksis, herunder det «å gjøre familie». *Forestillinger* blir brukt der valgt litteratur bruker det, og henviser til kognitive. Dette taler til medias konstruerende rolle, og knyttet opp til familie som «noe vi gjør», ikke bare noe man er en del av. Diskurser anvendes når iscenesettelsene og presentasjonene fremstår som hegemoniske i sin forstand, og at det da kan gjenkjennes som en diskurs.

Sitater fra materialet fremstår i kursiv, enten i løpende tekst eller ved innrykk. Dette for å tydeliggjøre referanser hentet fra materialet, og gjøre et klart skille ved innrykk om sitatet er fra materialet eller oppgavens teoretiske forankring. Jeg vil i metodekapittelet presisere hva som er mine funn i analysematerialet, før jeg gjør rede for eventuelle sammenhenger mellom funn og rådende diskurser.

Sitater refereres med fotnoter, men refereres i sin helhet under «Iscenesettelser i tekstene». Der artiklene er publisert i papirutgaven står sidetall referert i vedlegg med oversikt over utvalgte tekster. Der det ikke er presisert er innholdet publisert på avisens nettsider.

## **1.2 Oppgavens oppbygning**

Innledningsvis gir oppgaven leseren et innblikk i problemstilling og tema. I kapittel to presenteres oppgavens teoretiske rammeforståelse, herunder både familieterapeutiske, sosialantropologiske og sosiologiske teorier. Videre vil det i kapittel tre redegjøres for metodologi, valg av analyse og en beskrivelse av analysens innhold. Jeg vil tydeliggjøre de fire forskningsspørsmålene og plassere de inn i Norman Faircloughs (2003) tredelte modell og nivåer. Her vil jeg tydeligere de analytiske valgene jeg har gjort, samt gi leseren en gjennomgang av mine funn. I kapittel tre vil jeg også presentere valg av presstekster som kilde. I kapittel fire presenteres iscenesettelser i tekstene, og disse er delt inn i fire ulike temaer. Første tema handler om de rådende diskursene, andre tema handler om familiens hverdag i lys av sosialantropologisk teori, tredje tema og fjerde tema handler om koronahjemmets karakteristikk og rollefordeling i lys av sosiologiske teori. Kapittel fem tar for seg iscenesettelsens utfordringer og betydning for familieterapien. Til slutt vil jeg komme med noen avsluttende refleksjoner, samt oppgavens gyldighet og begrensninger i kapittel seks.

## **1.3 Situering i egen tekst**

Oppgaven skrives i en helt spesiell og pågående tid. Fortsatt ligger det restriksjoner over landet vårt, dog i en mildere versjon enn da undersøkelsen ble situert. I perioden 12. mars til 24. april flyttet jeg, i likhet med mange andre, kontoret hjem, og forsøkte å lage et system for hvordan jobbe godt hjemmefra. I tillegg var jeg i tredje trimester i min første graviditet, ventende på å gå ut i svangerskapspermisjon. Jeg var både ansatt i en samfunnskritisk instans og høygravid. Noen bekymringer på jobb, noen bekymringer for barnet i magen, fødsel og tiden etterpå og veldig mange ubesvarte spørsmål. Dette gjorde at jeg leste aviser, søkte informasjon, googlet og forsøkte å finne svar på hvordan jeg på best mulig måte kunne

beskytte og forberede meg på det som kunne skje og skulle komme. 17. juli 2020 fødte jeg en gutt i en tid hvor fedrenes tilstedeværelse på sykehuset ble blitt tematisert og debattert. Denne diskusjonen skulle vise seg å blusse opp nesten ett år senere med hashtag #jegføderikkealene (Selmer, 2021). Far fikk være med og se sin første sønn komme til verden, men ble raskt sendt hjem. Tiden på sykehuset ble også kort for oss, og hjemme begynte en ny hverdag – samtidig som at alt også var nytt utenfor hjemmet. Slik Øfsti (2008) skriver:

Slik kan vi situere oss selv like utsatte og rammet av vårs tids ubehag og søken etter svar. Like tatt av paradoksene og dilemmaene, men dog satt i en posisjon ved å dvele ved dem. (s. 22)

Forskeren representerer ikke noe som er gitt fra et eksternt ståsted, men studerer det sosiale, som forskeren også selv, i varierende grad, er en del av (Hitching et al., 2011, s. 14). Som et medmenneske og som en del av samfunnet ble jeg også underlagt samme koronatiltak som resten av landet, i tillegg til at jeg også hentet informasjonen min gjennom nyheter. Hitching et al. (2011) beskriver forskerens rolle slik:

Forskeren selv er en del av den sosiale verden, og det er ikke mulige for diskursanalytikeren å gjøre objektive beskrivelser av data. Målet med slike undersøkelser er å forstå heller enn å forklare, og analyseresultatene er et resultat av forskerens fortolkningsprosesser, og det er forskerens forståelse av mening i menneskeskapte prosesser som er sentral. (s. 19)

Det finnes ingen observatørposisjon skriver Jensen (2009). Vi er alle deltakere i den betydningen at det ikke er mulig å stille seg utenfor når man skal studere sosiale fenomener. Man vil alltid være en del av det man studerer (Sørbo 2002, i Jensen, 2009, s. 58). Her vil jeg også tydeliggjøre at analysematerialet er tolket og lest ut i fra egen kontekst og ståsted, med min tilgjengelige kunnskap. Det som konstrueres, konstrueres *av* meg og *gjennom* meg. Oppgaven er preget av at jeg selv er sosialantropolog, i tillegg til at jeg brukt mange år på å studere sosiologi. Dette har bidratt til at oppgaven spiller på flere kunnskapsgrunnlag, ikke ulikt familieterapien som lot seg inspirere av nettopp samme felt. Mitt ønske er at det gjør oppgaven spennende å lese, om ikke annet er det en oppgave som spiller på «hele» mitt repertoar som forhåpentligvis kan bidra til å skape mening og sammenheng.

## 2 Teoretisk rammeforståelse

Kapittelet gir et overblikk og en innføring i valgt teori, og som senere vil bli drøftet opp mot analyse materialet. Dette for å tydeliggjøre oppgavens epistemologiske grunnmur. Oppgaven bygger på en familieterapeutisk forståelse og utgangspunkt. Familieterapien ble inspirert av og har sin opprinnelse i mer klassiske fagdisipliner, og en av disse var sosialantropologi som Gregory Bateson også selv var. Dette gjøres nærmere rede for i kapittel 2.2. Familieterapien og de samfunnsvitenskapelige fagene er dermed tettere knyttet sammen enn ved første øyekast, og det ble derfor naturlig å anvende samfunnsvitenskapelige ideer i en oppgave som forankres i det systemiske perspektivet. I tråd med denne forståelsen er oppgavens epistemologiske standpunkt at kunnskap konstrueres, skapes og utvikles, og det ontologiske utgangspunktet er at all kunnskap er subjektiv.

### 2.1 Sosialkonstruksjonisme

Sosialkonstruksjonisme er ikke noen ensartet skoleretning, men preges av mangfold og favner om et stort antall teorier og praksiser. Tilnærmingen hevder at kunnskap «oppfinnes» snarere enn «oppdages», og verden vil konstrueres på ulikt vis fordi vi er ulike mennesker som forstår den. Selv om det er mange teorier og praksiser, finnes det noen grunnforståelser som forener dem, noen grunntanker de lener seg på og sentrale ideer (Lock & Strong, 2014, s. 31-33), herunder:

- Mening og forståelse er de sentrale aspektene ved menneskers aktivitet.
- Mening og forståelse har sine røtter i sosial interaksjon, basert på en felles delt enighet om hvordan de symbolske formene skal forstås.
- Måten vi skaper mening på er tids- og stedsspesifikke.

Mennesker er selvdefinerte og sosialt konstruerte deltakere i sine egne sosiale liv (Lock & Strong, 2014, s. 32). Dette betyr at vi kan være oss selv på mange ulike måter, vi kan variere i uttrykkene våre ettersom hvem vi snakker med; vi kan konstruere oss på ulik vis. Dette sammenfaller med hva Goffman (2002) presenterer når han snakker om over- og

underkommunikasjon av seg selv og hverdagslivets rollespill. Dette betyr ikke at sosialkonstruksjonismen «ikke anser at mennesker har visse anlegg, men at mange av disse er amorfe i utgangspunktet – akkurat som leire» (Lock & Strong, 2014, s. 33).

Sosialkonstruksjonismen tar et oppgjør med hvilke spørsmål som bør stilles om generaliserte sannhetspåstander. Hvilken funksjon har de? I hvilke ritualer de viktige? Hvilken aktivitet muliggjøres og hvilke hindres? Hvem skades av og hvem tjener på slike påstander? Hvordan fungerer hverdagslivet? Hvordan utføres diskurser? I dette møtes sosialkonstruksjonisme og maktbegrepet, artikulering og hvordan kunnskap er relativt (Lock & Strong, 2014, s. 34). Det er en rekke tanker og ideer som er blitt ført sammen, som danner grunnlaget for nåtidens sosialkonstruksjonisme. Fenomenologiske ideer, Foucaults diskursbegrep og Wittgensteins språkspill – alle bidrar de til å forstå mening som noe som gjøres eller er refleksivt, som står i kontrast til at menneskers kommunikasjon og bedømmelser ble kokt ned til overføring, mottak og bearbeiding av informasjon (s. 35). I dette ligger skatten i den sosialkonstruksjonistiske tilnærming; forståelse blir til ved samskaping og gjennom kommunikasjon konstruerer vi den verden vi lever i.

## **2.2 Det systemiske perspektivet**

Som nevnt innledningsvis har familieterapien sin opprinnelse i klassiske fagdisipliner, og familieterapiens og det systemiske perspektivet har i så måte sterke røtter. Bateson-gruppen så til en teori med opphav i matematikk, fysikk og ingeniørkunst, og utviklet med dette det vi i dag kjenner som systemteorien (Johnsen & Torsteinsson, 2012, s. 27). Generell systemteori åpnet opp for nye måter å forstå problemer, hvordan de oppstår, opprettholdes og hvordan de løses. Teorien muliggjorde en forståelse av symptomer som ikke lenger hadde en intrapsykisk idé, men en interaksjonell eller interpersonlig forståelse (s. 27). Generell systemteori forstår et system som mer enn summen av delene, og anvendt på familier betyr det at familier er mer enn en samling individer (s. 28). Familien samhandler innenfor et system som kan karakteriseres ved sirkulær interaksjon, en idé som har vært avgjørende for en enkel problemforståelse utover enkel determinisme eller linær art – A gjør sånn fordi B gjør sånn. I en sirkulær feedback-forståelse leder handling A til handling B, som fører til handling A, som igjen kan gi utgangspunkt for handling B (s. 29).



Sirkelen som skapes har ingen begynnelse eller slutt, og blir i tillegg påvirket eller må sees i sammenheng med andre begivenheter som skjer samtidig, og kommunikasjonen må sees i den konteksten den oppstår i (Johnsen & Torsteinsson, 2012). Ser man på innholdet i media i det sirkulære perspektivet kan dette innebære at A) krangling hjemme, B) leser om krangling, C) krangler om hvordan man krangler som igjen leder til A) krangling hjemme. Det kan også bety at A) krangling hjemme, B) leser om krangling, C) ny kunnskap gir endring i atferd som leder til D) mindre krangling. I det andre eksempelet vil terapeuten kunne spille en rolle i å tilføre paret ny kunnskap som gir endring i atferd.

En grunnleggende ide innenfor det systemiske perspektivet er ideen om kart og terreng. Kartet betegner vår forståelse, tolkning eller konstruksjon, men terrenget betegner den ytre verden (Jensen, 2011). Terreng i denne sammenhenger blir de forestillinger eller den samling av ideer vi har om «virkeligheten». En slik samling av ideer om «virkeligheten» utgjør vår virkelighetsforståelse (Jensen, 2011, s. 88). Vi har aldri en direkte tilgang til virkeligheten, men vi lager oss et kart over det vi ser og forholder oss til det kartet. Det kan hende vi forveksler kartet med terrenget når et kart har levd lenge (Jensen, 2011, s. 89), men som lært etter Batesons kjente utsagn – «kart er ikke terrenget» (Johnsen & Torsteinsson, 2012, s. 30). Det interessante dypdykket i eget kart leder til mange nye spørsmål. Hvilket kart operer jeg med i møte med problemer? Hvordan forstår jeg samspillet jeg er en del av? Hvilke ideer har jeg som hindrer meg i prøve noe nytt? Kan jeg tegne nytt kart? Alle disse spørsmålene er eksempler på hvordan man kan «ta oppgjør med eget kart», spesielt hvis det er kartet som hindrer én i å leve slik man ønsker. Hvilken rolle media har i disse spørsmålene tematiseres videre i kapittel fire.

## **2.3 Sosiale scripts**

Det er mange måter å «gjøre familie på», og teorien om sosiale scripts ble først utviklet av Gagnon og Simon (Ellingsæter & Widerberg, 2012, p. 309), og den ble i utgangspunktet anvendt i studier av seksualitet. Dette er i tråd med «familieforskere som tok til orde for å gjøre om familiebegrepet fra å være substantiv til å bli et verb» (Øfsti, 2008, s. 18), og fra å snakke om familien som en ting til å snakke om familien som noe vi gjør (Morgan, 1996). Oftung (i Ellingsæter & Widerberg, 2012) viser hvordan dette perspektivet kan være brukbart

i studier av maskulinitet og farskap. Grunnideen er at kulturelle scripts kan forstås som bilder, forestillinger om og konkrete oppskrifter på hva det vil si å være far i ulike kulturelle kontekster og situasjoner. I konkrete situasjoner vil aktøren forhandle, oversette og anvende scriptene. De gjør scriptene i samhandling med andre (2012).

På lik linje ønsker jeg å anvende teorien som et utgangspunkt i studien av par- og familieliv, da det er ulike scripts tilgjengelig som formidles og oppfattes gjennom diskurser, sosiale praksisformer og materielle strukturer. Scriptene kan i så måte stå i motsetning til hverandre, være overlappende eller parallelle (Ellingsæter & Widerberg, 2012, s. 310). Familien er en institusjon der ulikhetsprosesser i samfunnet spilles ut og genereres. Forholdet mellom den offentlige og den private familien er vesentlig for familieendring, og den offentlige sfære påvirker våre private liv, og våre private liv påvirker den offentlige sfære (Ellingsæter & Widerberg, 2012, s. 15). Familie og privatliv har i økende grad blitt offentlig tematisert, debattert og politisert, og tanken om sammenveving har fått ny oppmerksomhet gjennom begrepet som intimt medborgerskap, hvor ideen er at våre mest intime valg formes i økende grad av våre mest offentlige institusjoner. Ikke bare tenkemåter, men følelser, kropper og seksualitet formes av samfunnsmessige betingelser, økonomi og politikk (Ellingsæter & Widerberg, 2012, s. 310).

I forsøket på å finne et scripts som kan passe overens med egne forståelser, verdier og tanker har folk flest et pragmatisk syn på hva som er passende og mulig. Folk er ikke enten slaver under tradisjonen eller rasjonelle individualister (Ellingsæter & Widerberg, 2012). Folk tilpasser seg eksisterende praksiser som virker naturlige og legitime, samtidig som de improviserer med de muligheter som finnes – som et fiskegarn av nye og gamle praksiser, der knutene symboliserer praksisene og trådende imellom visualiserer de relasjonene praksisene skjer innenfor (Ellingsæter & Widerberg, 2012).

## **2.4 Liminalitet**

Innenfor antropologien treffer vi på Van Gennep (1960) og hans tese om ritualer og overganger fra et nivå til et annet eller en status til en annen. Van Gennep (1960) argumenterer for at ritualer har en tredelt struktur hvor individet gjennomgår tre faser;

atskillelsen eller separasjon, liminalitet og inkorporasjon. For å forstå liminalfasen i en rituell sammenheng, er det viktig å forstå fasen før og fasen etter. Atskillelsen eller separasjon er fasen hvor individet flyttes over fra det hverdagslige og vanlige over til noe annet, og havner i en tilstand som ikke er dagligdags (Eriksen, 1998). Deretter finner vi liminalfasen som jeg vil gå nærmere inn på i neste avsnitt. I den siste fasen, reintegrasjon, vender individet tilbake til samfunnet som en ny person. Overgangen var en suksess, og individet vender tilbake til samfunnet med en ny status (Eriksen, 1998).

Den andre fasen, liminalfasen, beskrives som en «hverken-eller»-fase og kjennetegnes ved å være en tvetydig tilstand, og på en eller annet vis isolert – fysisk eller symbolsk – fra resten av samfunnet Turner (1979 [1964]). Nordal (2015) gjorde et feltarbeid blant asylsøkere og dere venteposisjon som følge av uavklart asylsøknad. Nordal (2015) skriver at denne perioden ble for mange preget av usikkerhet og venting. Ifølge Turner (1979 [1964]) er den eller de som befinner seg i liminalfasen på et eller annet vis isolert enten det er fysisk eller symbolsk fra resten av samfunnet. Autoriteter vokser også frem i denne fasen som gjennom opplæring av noviser, og Nordal (2015) skriver at de besitter en viss type kunnskap får en spesialistfunksjon i denne fasen. Videre beskriver Turner (1979 [1964]) noen karakteristikk ved mennesker i liminalfasen:

A further structurally negative characteristic of transitiona beings is that they *have* nothing. They have no status, property, insignia, secular clothing, rank, kinship position, nothing to demarcate them structurally from their fellows. (Turner, 1979 [1964], s. 237)

Sitatet antyder at mennesker i en liminalfase mister mye av det som *gjør dem til dem*. Liminalfasen beskrives som en mellomfase som etterfølger et stadium av adskillelse, og følges av et stadium av tilbakeføring til samfunnet. Turner (1979 [1964]) beskriver liminalfasen som kortvarig, da han mente at lidelsene og påkjenningene involvert i denne fasen ville ha negativ innvirkning på helsen til de involverte. Videre beskrives liminalfasen som en tilværelse bestående av endring, i motsetning til samfunnets stabilitet, en tilværelse mellom levende og død – en mellomstasjon hvor en venter på å ta fatt på ens nye liv (Nordal, 2015).

## 2.5 Goffmans teorier

I det følgende vil jeg presentere tre av Goffmans (1961, 1974, 1978) teorier. Teoriene er plukket ut for å tydeliggjøre og drøfte ulike deler av analysen.

### 2.5.1 Rammeteori

Selv om samhandling i ansikts-til-ansikt-situasjoner er hovedtemaet i verkene til Goffman (2002), har han også fokusert på hvordan media retter oppmerksomhet mot visse hendelser og deretter plasserer dem i et felt av mening (Goffman, 1974). Uttrykket *frame theory* eller *skjema for tolkning* kommer fra Goffman (1981; Rettie, 2004), og referer til det kommunikative miljøet hvor mediediskurser skjer og skapes, og i kjernen av denne konteksten finner vi ikke bare produsentene av diskursene, men også de som konsumerer, altså publikummet (Goffman, 1974). Goffman beskriver rammeteorien gjennom at mennesker tolker det som skjer i verden gjennom deres primære rammeverk, med andre ord – vi tolker verden gjennom det vi tar for gitt. Medienes omtale av samfunnsaktuelle temaer og debatter vil dermed kunne plasseres innenfor de sosiale rammene. Rettie (2004) anvender *frame theory* i sin utforskning av under hvilke omstendigheter tror vi at noe er sant.

Goffman (1974) gjør et skille mellom to ulike rammeverk, herunder det naturlige og det sosiale. Det naturlige rammeverket henviser til fysikk og biologi, og her vil ikke utfallet forstyrres og det finnes ingen negative eller positive sanksjoner. Slik beskrives det naturlige rammeverket i boken *Frame Analysis* av Goffman (1974):

Natural framework occurrences seen as undirected, unoriented, unanimated, unguided, “purely physical. [...] It is seen that no wilful agency causally and intentionally interference, that no actor continuously guides the outcome. (s. 22)

Her referer Goffman (1974) til det naturlige og frie, strippet for tolkning og antagelser, men en ren rapportering av de fysiske hendelsene, og som Goffmans (1974) eksempel: «[...] the state of the weather as given in a report» (s. 22).

Hendelser innenfor det sosiale rammeverket presenteres i motsatte termer og beskrives gjennom motiv, hensikt og et forsøk på å kontrollere mennesket (Goffman, 1974). Eksempelet Goffman (1974) trekker frem for å tydeliggjøre forskjellen mellom naturlig og sosiale rammeverk er «[...] a guided doing would be the newcast reporting og the weather» (s. 23) Mennesker anvender begge rammene i sin tolkningsprosess, men de skiller seg fra hverandre da naturlige rammer identifiserer hendelser som fysiske, og sosiale rammer henviser til de som er sosial drevet med bakgrunn av innfall, mål og manipulasjoner av andre sosiale aktører (Goffman, 1974).

## 2.5.2 Asylums

I 1961 besluttet Goffman seg for å gjøre ett års sosiologisk studie ved St. Elizabeths Hospital, et mentalsykehus husende over 7000 mennesker. Sykehuset kjennetegnes som *en total institusjon* som innebærer at individene som bor der lever alle delene av livet sitt innenfor samme vegger, det er reglementert og de har ikke mulighet til å reise (Goffman, 1961), og betegnes som *asylums*. Aktiviteter som arbeid, sosialt liv, fritid og privatliv foregår innenfor et lite område på institusjonen, der det settes lite skiller mellom settingene (Goffman, 1961).

En total institusjon, asylums, kan defineres som et sted hvor en større gruppe likesinnede individer både bor og jobber, avskåret fra resten av samfunnet over en gitt periode (Goffman, 1961). Innenfor en total institusjon styres og reguleres av de samme rutinene hver dag, som igjen blir bestemt ovenfra. Individene er avskåret fra samfunnet over lenge tid og det er avstand mellom de som bor og arbeider på institusjonen. Videre gis arbeid og aktiviteter en ny betydning innenfor institusjonen, og identitet og personlige eiendeler byttes ut med institusjonens effekter. Det siste klare kjennetegnet er at ansatte og pasientene eller de innsatte kan tydelig skiller fra hverandre ved ulike klesplagg (Goffman, 1961, s. 6-7). Goffman (1961) tydeliggjør hverdagslivets ulike arenaer og totale institusjoner konsekvens slik:

A basic social arrangement in modern society is that the individuals tend to sleep, play, and work in different places, with different co-participants under different authorities and without an over-all rational plan. The central feature of total institutions can be

describes as a breakdown of barriers ordinarily separating these three spheres of life (s. 6).

Sitatet tydeliggjør det som skiller den totale institusjonen fra andre institusjoner ved å peke på at for at en institusjon skal kunne omtales som total innebærer dette at alle livets sosiale arenaer eksisterer på samme sted, og at barrierene mellom de sosiale aktivitetene er brutt ned. I kapittel 3 løftes teorien frem igjen, og settes inn i makroperspektiv for å sammenligne karakteristikker ved asylums og *koronahjemmet*.

### 2.5.3 Hverdagslivets rollespill

Goffman (1961) ga oss også et bilde av hva som skjer mellom mennesker i det hverdagslige rollespillet, og brukte teatermetaforen for å tydeliggjøre distinksjonen mellom det iscenesatte og det private. Goffman (1961) gjør oss kjent med begrepene *front stage* og *back stage*, og videre gjør han et skille mellom alternative selvrepresentasjoner på de ulike scenene. For å tydeliggjøre forskjellen på de ulike scenene er front stage situasjoner hvor den enkelte er bevisst at de blir observert, vurdert og hvor de tilpasser atferden sin til etablerte forventninger til situasjonene eller scriptet (Rogstad & Sterri, 2018). Vi vet som oftest hvordan vi skal te oss, og hvis situasjonen er ukjent finnes det gjerne kontekstmarkører eller symboler som gir oss en indikasjon på hvordan vi skal te oss. Kontekstmarkører kommer til uttrykk gjennom språket og den øvrige atferden (Jensen, 2009). Vi er helt avhengig av å oppfatte budskapet for å klare oss i den verden vi lever i, da det er gjennom ordene og vår atferd markerer konteksten (Jensen, 2009, s. 30)

Der det finnes en front stage finnes det en back stage, eller bakside. Her forberedes opptreden som skjer front stage, og adgangen til dette området er kontrollert for å forhindre publikum i å se baksiden og for å forhindre utenforstående i å komme inn til en opptreden som ikke er for dem (Goffman, 2014). Et forenklet eksempel være hjemmet. Her gjør man alle forberedelsene i forkant av at man forlater hjemmet til andre arenaer, og man er back stage.

Videre argumenter Goffman (2014) for at personene på scenen er bygd opp av ulike statuser, og vi spiller frem den gjeldende statusen i et gitt situasjon. Med hjemmet som eksempel spiller

vi ut roller som fedre, mødre, søsken eller partnere. I tillegg kan vi også ha roller som kollegaer, fotballtrenere, døtre og sønner. Hvilken status som er relevant kommer an på situasjonen eller samtaleemnet. I en samtale med partneren min om foreldreskapet vil jeg spille ut rollen mor i større grad, enn jeg ville om vi hadde hatt en samtale om våre yrkesliv. Goffman (2014) hevder at mennesker manipulerer statusen sin og spiller dem til sin fordel. At det finnes en front stage og en back stage gjør imidlertid ikke mennesket til uærlig, men det tydeliggjør at når man treffer mennesker spiller de frem den aktuelle og mest passende rollen, du møter deler av mennesket. Mennesker velger hva de ønsker å vise seg alt ettersom hvordan de vil bli oppfattet. Dette gjenkjennes som inntrykkskontroll, og handler å kontrollere andres inntrykk av oss (Goffman, 1978). I de tilfeller hvor man havner i situasjoner hvor man tvinges til å spille to sprikende roller samtidig ovenfor det samme publikumet kan dette betegnes som rollediskongruens (Brøgger, 1999).

## 2.6 Diskursteori

Diskurser er med på å bestemme hva som kan bli sagt, og hvordan vi kan snakke sammen om samlivspraksiser og familierelasjoner (Øfsti, 2010):

Makten til å erklære enkelte ideer for mer sanne enn andre blir tydeligere og vanskeligere å utfordre dess nærmere vi kommer essensialistisk kunnskap som hevder at iboende, medfødte kvaliteter er natur, som ikke skal tukles med (s. 19).

De virkelighetsbeskrivelsene vi lever etter og forholder oss til blir ofte som taus, normativ kunnskap, og det er når vi glemmer at virkelighetsbildene vi bruker også er konstruksjoner som er tatt for gitt at det blir vanskelig å slippe alternative tanker (Øfsti, 2010). Burr argumenterer for hvordan diskurser knyttes opp mot det levde liv:

Diskurser er nært knyttet til institusjonelle og sosiale praksiser som har en inngående effekt på hvordan vi lever våre liv, på hva vi kan gjøre og for hva som kan gjøres mot oss. (Burr, 2015, s. 87)

Diskursteorien sikter mot en forståelse av det sosiale som en diskursiv konstruksjon, hvor alle sosiale fenomener i prinsippet kan analyseres med diskursanalytiske redskaper (Jørgensen &

Phillips, 1999). Den overordnende tankegangen innenfor diskursteorien er at sosiale fenomener så og si aldri er ferdige eller totale, betydningen kan aldri endelig fastslås og det gis derfor plass til sosiale kamper som igjen får sosiale konsekvenser. Det analytiske anliggende her er å følge kampene om å etablere entydighet i det sosiale på alle nivået (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 34).

Diskursteoretikere arbeider ut fra det premiss at representasjoner av verden er tolkninger og dermed konstruksjoner, og at noe av disse står frem som innlysende og naturlige, og dermed hegemoniske (Tolo, 2008). Slike tolkninger har lett for å bli bestemmende for eller ledende i en gitt sosial situasjon. Selv om diskursen har innflytelse på tankene våre og på språkbruken, betyr det ikke at den er som et diktat ovenfra og ned. Man kan ikke si at individer utelukkende er et resultat av diskurs; de er også med på å skape diskursen (Tolo, 2008). Det er uttalelige utsagn som man aldri ville lagt frem, og som heller ikke hadde blitt akseptert som meningsfulle (Jørgensen & Phillips, 1999). Utsagnet kan forstås som at diskurser setter begrensninger for hva folk forteller til hverandre og til verden, fordi det er kun et begrenset utvalg som blir sosialt akseptert. Her kan man gå glipp av uttalelige måter å tenke om for eksempel relasjoner på, fordi tanken kan være så fjern fra diskursen at det er absurd å skulle tenke og dele den.

## **2.7 Medieteori**

Hågvar (2015) mener at mennesker tolker presstekster i mindre grad enn i lesningen av skjønnlitterære tekster. Her stiller Hågvar (2015) seg undrende til det manglende kritiske blikket når man leser presstekster i forhold til andre tekster. I skjønnlitteratur skaper forfatteren en fiktiv verden gjennom språket, en verden som regnes som et kunstverk, men i journalistikk er målet å gjengi en virkelig verden som tekst (Hågvar, 2015). Dette innebærer at journalistiske tekster skaper virkelighet på lik linje som skjønnlitteratur gjør. Utfordringer blir når den ene teksten leses som fiktiv og den andre som bærer av sannhet. Norsk mediebarometer forteller oss at 95 prosent av landets befolkning brukte internett i 2020 i en eller annen form, og 24 prosent leste fortsatt papiravisen (SSB, 2020). Dette kan tyde på at en stor andel mennesker leser avisen på nett.



Medias oppgave er å bringe kritisk informasjon om samfunnet frem i offentligheten, og pressen skal fortelle oss noe om hva som forgår i den virkelige verden (Hågvar, 2015). Mediene bidrar til å forme vårt virkelighetsbilde og identitet, og det finnes gode holdepunkter for å mene at måten vi skriver og snakker om samfunnet på, henger sammen med hvordan vi tenker om det på (s.16).

Jennings (2017) skriver i sin artikkel *Media and Families – Looking Ahead* at mye er kjent når det kommer til medias påvirkning på barn som individer, men at medias påvirkning på familien som helhet har blitt gitt langt mindre oppmerksomhet. Dette kan ha en sammenheng med at barn vokser opp som barn av informasjonsrike medieomgivelser i større grad enn deres foreldre gjorde (Elvestad, 2015). Elvestad (2015, s. 57) gjennomførte en studie av norske elever og studenter sitt forhold til nyheter i tradisjonelle og sosiale medier, og så blant annet at hva de trykket seg inn på av mediesaker var i stor grad ut fra en motivasjonsfaktor. Ønsket om å følge med på nyheter ble også koblet til en opplevelse av å være oppdatert og henge med på samtaler andre steder. Dette kan kobles til at media setter dagsorden, og blir førende for hva som snakkes om mellom individer tilhørende et samfunn.

Fairclough (1995) viser hvordan media skrifter fra offentlig domene til privat domene ved at tekstene blir produsert i det offentlige domene, men oversatt og konsumert i det private domene. Media spiller en signifikant rolle i reflektering rundt de raske og kontinuerlige endringene i samfunnet og kulturen. Her kan det argumenteres at medias rolle ble forsterket i en tid hvor det var lite kunnskap og endringer i samfunnet som opplevdes ukjent og muligens skremmende for mange.

## 3 Metodologi

Oppgaven befinner seg innenfor den postmodernistiske tilnærmingen til kunnskap, en tilnærming som gir avkall på fastlagte meninger og legger i stedet vekt på deskriptive nyanser, forskjeller og paradokser (Kvale, 2004, s. 155). I dette perspektivet er ikke en sannhet mer sann en annen, og kunnskap består av ulike tolkninger av verden. Den postmodernistiske tilnærmingen er et paraplybegrep for sosialkonstruksjonismen og konstruksjonisme, som har som grunnidé at menneske konstruerer sin virkelighet gjennom språklige interaksjoner med andre mennesker. Innenfor denne konteksten er mennesket sterkt påvirket av den konteksten de befinner seg innenfor. Hitching et al. (2011, s. 211) argumenterer for at alle former for meningsskapende kommunikative fenomener kan danne grunnlag for data, og at det er gjennom utvelgelse og forståelsen av disse fenomenene knyttet opp til teori som gir fenomenene status som data. I denne avhandling vil medietekster utgjøre datamaterialet og studiet kan kjennes igjen som en synkron studie, eller punktstudie, da den konsentrerer seg om data samlet fra en og samme tidsepoke (Hitching et al., 2011, s. 16).

### 3.1 Diskursanalyse

Jeg har valgt å bruke diskursanalyse som metodologisk tilnærming fordi den kan belyse hvordan meninger og oppfatninger om par- og familielivet blir konstruert og representert i media. Våre holdninger og forståelse av fenomenet påvirker hvordan vi snakker om familie, og i sin tur hvordan journalister skriver om fenomenet. De er også en del av et familieliv og et familiesystem. Metoden jeg har valgt er også induktiv i sin karakteristikk:

Med en induktiv tilnærming tar man utgangspunkt i dataene og formulerer noen nye teoretiske begreper eller regler på bakgrunn av det man finner i det undersøkte materiale. (Hitching et al., 2011, s. 18)

Diskursanalyse anvendes for å undersøke hvordan mening skapes eller konstrueres i ulike sammenhenger som leder oss til de epistemologiske spørsmålene; hvordan skaper mennesker kunnskap og mening om verden? Videre søker diskursanalyse å kartlegge sammenhenger

mellom mening, sosial handling og samfunn (Hitching et al., 2011, s. 13). En diskursanalyse vil undersøke hvilke tenkemåter – perspektiver, holdninger, verdier, ideologiske forutsetninger vi tar for gitt når vi ytrer oss, og som derfor kommer indirekte til syne i teksten (Hågvar, 2013). For å gjøre en diskursanalyse må man først forstå hva en diskurs er, som ble tematisert i kapittel 2.6. Vivien Burr (2015) bruker den britiske tradisjonen for revejakt som utgangspunkt når hun forklarer hvordan diskurser kan representere verden. I den britiske tradisjonen kan revejakt ses på som en bekjempelse av skadedyr og som en nødvendighet for å regulere bestanden. Revejakt kan også anses som en bestialsk rikmannslek eller som en utendørshobby. Diskursene beskriver det samme fenomenet, men viser hvordan man kan forstå verden ut ifra ulike fortellinger (Burr, 2015; Tveit, 2018). Et annet eksempel er en Coca-Cola-boks, som man i noen deler av verden plasserer på dashbordet i bilen som et tegn på velstand og kapital, men andre steder er sukkerholdig brus tegn på usunnhet. Igjen beskriver diskursene det samme fenomenet ulikt. For å forstå fenomeners betydning må det sees i lys av den konteksten de forekommer i.

Eksempelet om Burrs (2015) revejakt illustrer også *diskursorden* som befinner seg mellom diskursen og det diskursive feltet. Det er innenfor diskursorden at den hegemoniske og den diskursive kampen utspiller seg, med andre ord hvilken diskurs som får forrang. Skrede (2017, s. 35) skriver at «diskursordener kan ses som en viss stabilitet i sosiale praksiser, noe som gjør at de er gjenkjennelige som noenlunde ordnet» (s. 35). Dette innebærer dog ikke at diskursordenen er fastlåst, selv om de kan fremstå som relativt stabile. I analysen må man være observant på disse er vekslende ettersom de består av både lingvistiske og sosiale konstellasjoner (s. 38). Fairclough (2008) knytter sammen sosiale praksiser og språk, og definerer diskursorden som «summen av diskursive praksiser i en institusjon og relasjonene mellom dem». (s. 155).

Målet med forskningen er å forstå enkelttilfeller, og eventuelt generalisere ut fra disse, som er en motsetning til nomotetisk vitenskap, som naturvitenskapen, der man er ute etter å forklare årsakssammenhenger med utgangspunkt i allmenne naturlover (Hitching et al., 2011, s. 14). For å gjennomføre diskursanalytiske tilnærminger må også konteksten hvor tekstene og de kommunikative handlingene foregår analyseres (s. 27). For diskursanalytikeren som vil

forske på tekster, må også undersøke hvilken status og rolle de aktuelle tekstene har innenfor den institusjonen eller sosiale praksisen man studerer (s. 31). Diskursmodeller er en type forståelsesrammer. Et hovedprosjekt for antropologien er å finne helhetlige forklaring av mening og atferd i menneskelige samfunn (Hitching et al., 2011, s. 235). Diskursmodeller kan være nyttige for samme formål, og kan muligens gi svar på hvorfor noen ideer for forrang eller blir opplevde sannheter i et samfunn fremfor noe annet. Denne oppgaven ser på medias rolle i denne sammenhengen, da media har en unik mulighet og makt til å formidle sine diskurser til et stort publikum. Måten media i ulike kulturelle kontekster og samfunn skriver om koronahjemmet ville vært interessant å forske på, da det kan gi en indikasjon på hvilke diskurser som skriver frem i ulike kulturelle kontekster.

Diskursanalyse har blitt kritisert for relativisme, da den ikke gir entydige beskriver av virkeligheten, men vektlegger at virkeligheten forstås gjennom språklige systemer (Johannessen et al., 2016, s. 224). Dette kan sees i sammenheng med Luhmanns (1995) uttalelse om at intet er nødvendig, og alt kunne vært annerledes, nettopp fordi diskursanalysen viser oss at ting kunne vært annerledes.

Diskursanalysen passer godt til kvalitativ forskning som handler om å karakterisere noe fremfor å kvantifisere (Jørgensen & Phillips, 1999). En diskursanalyse er studier av premisser eller regler som styrer hvordan personene uttrykker seg om de temaene samtalen dreier seg om. Ved diskursanalyse er det forholdet mellom språk og virkelighet som er det vesentlige (Johannessen et al., 2016). Diskursanalyse bidrar på sin side til å øke bevisstheten om hvordan diskurser former virkelighetsoppfatninger. Analysen handler om å arbeide med det som faktisk blir sagt eller skrevet, for å se etter mønstre i uttalelsene.

En rekke sosiale ordninger har en tendens til å stivne i vår bevissthet, det vil si at for oss blir de gitte og uforanderlige (Johannessen et al., 2016), og det er her diskursens kritiske potensial er å vise at det behøver ikke være tilfelle, og at vår refleksjon ofte er fange av det språk og de kategorier som vi betrakter fenomener igjennom.

## **3.2 Kritisk diskursanalyse**

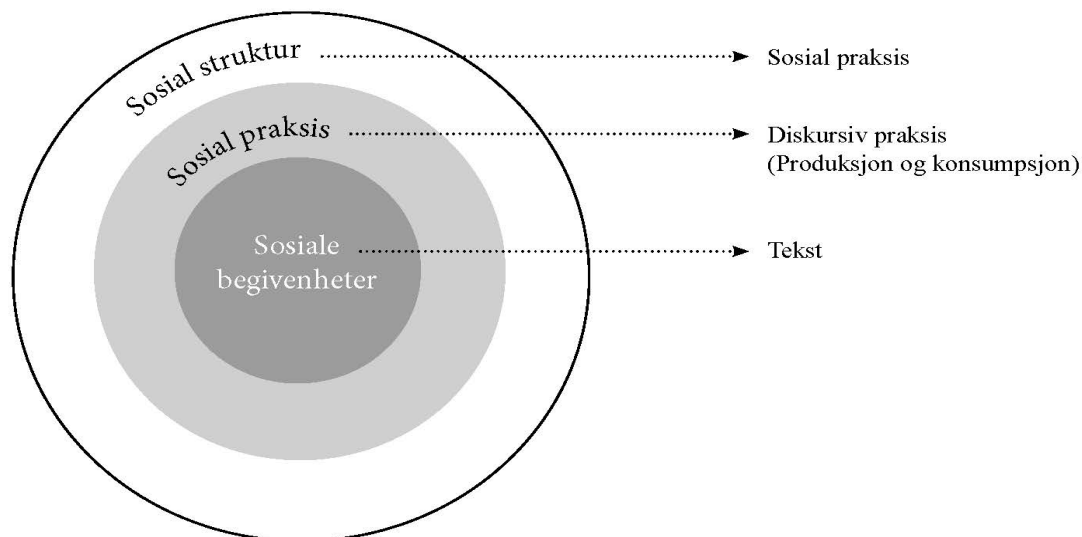
Skrede (2017) påpeker at de fleste som arbeider med kritisk diskursanalyse jobber med naturlig forekommende data som innebærer blant annet nyhetsstoff i stedet for intervjuer (s. 21). Fairclough (gjengitt i Skrede, 2017, s. 23) presenterer noen karakteristikk av kritisk diskursanalyse:

- Kritisk diskursanalyse handler om en eller annen form for systematisk analyse av forholdet mellom diskurser og andre elementer av sosiale prosesser.
- En foretar en eller annen form for systematisk analyse av tekster.
- Det er også et normativt prosjekt, og handler om å identifisere og kritisere uheldige samfunnsforhold i sitt diskursive element og skisserer mulige veier for å bøte på problemet.

Mediediskurser referer til interaksjonen og samspillet som finner sted gjennom en kringkastingsplattform, enten muntlig eller skriftlig, hvor diskursen er rettet mot en ikke-tilstedeværende leser, lytter eller seer (O'Keefe, 2011, s. 441). Mediediskurser er en offentlig, produsert, «on-record» form for interaksjon, og ikke ad hoc eller spontant (s. 441). På bakgrunn av at mediediskurser er produserte, så er det viktig å ta i betraktning hvordan dette har blitt gjort – både helt bokstavelig og på et ideologisk nivå (s. 142). Det er viktig at vi kontinuerlig vurderer den informasjonen som blir gitt til oss og som vi konsumerer fra massemedia. En måte å gjøre det på er gjennom kritisk diskursanalyse slik den blant annet er beskrevet av Fairclough (2013). Hågvær (2013) skriver i sin artikkel *Djevelen ligger i diskursen* at:

Kritisk diskursanalyse skiller seg fra andre former for diskursanalyse først og fremst ved sine detaljerte analyser av språklige valg og sitt maktkritiske perspektiv på teksters sosiale funksjon. (s. 203)

Michael Foucault regnes av mange som diskursens opphavsmann, og var spesielt opptatt av diskursens handlingsrom, og hvordan reglene og grensene innenfor diskursene er med på å lage utelukkelsesmekanismer (Frantzen, 2015). Kritisk diskursanalyse bygger på Foucaults definisjon av diskurs som en sosial konstruksjon av virkelighet og en form for kunnskap, men legger til at diskurser er sosiale handlinger og interaksjoner og at mennesker interagerer sammen i virkelige sosiale settinger (Fairclough, 1995, s. 18). Fairclough (gjengitt i Skrede, 2017, s. 31) hevder at all språkbruk er kommunikative hendelser og disse inneholder tre dimensjoner; tekst, diskursiv praksis og sosial praksis. *Teksten* handler om det innholdet som formidles, hvordan vi deler erfaringer og ideer. *Diskursiv praksis* omhandler prosessen rundt tekstproduksjon, distribusjon og konsumpsjon. Dette er domenet hvor diskurser sirkuleres, endres og reproduseres i samfunnet. Sosial praksis handler om det dialektiske forholdet mellom diskurs og den brede sosiokulturelle praksis, herunder forholdet mellom diskurs, makt og ideologi. I boken *Analyse Discourse* (Fairclough, 2003) gjør han imidlertid endringer på modellen, som i hovedsak består av endringer i begreper. Figur 1 illustrerer skiftet med nye begreper til venstre:



Figur 1. Den kommunikative begivenhet. Basert på Fairclough (2008, s.127) og Skrede (2017, s. 33). Hentet fra Tveit (2018)

Tekst refereres her til som sosiale begivenheter og sosial praksis heter nå sosiale strukturer. Endring fra praksis til struktur handler om at begrepet struktur er bedre egnet til å beskrive samfunnsmessige makroforhold (Skrede, 2017, s. 33). I Faircloughs modell er relasjonen

mellom sosiale strukturer og faktiske begivenheter mediert av sosial praksis som tidligere ble kalt diskursiv praksis. Denne endringer sprang ut ifra en erkjennelse av at all praksis er sosial, og at språk er en sentral del av sosial praksis, men sosial praksis kan ikke reduseres til språklige virksomheter (Fairclough, 2003; Skrede, 2017).

Faircloughs analysestrategi er opptatt av å peke på hva som blir tatt for gitt, hva som blir presentert som selvsagte sannheter i tekstene, og hvilke perspektiver, holdninger og oppfatninger som blir formidlet gjennom språket (Fairclough, 1995) Sosial praksis, tidligere diskursiv praksis, består av tre semiotiske bestanddeler; genre, diskurser og stiler. Skrede (2017) påpeker at man ikke behøver å gå igjennom alle de analytiske verktøyene, men velge seg ut det som er relevant for det arbeidet man gjør. Jeg vil i det følgende gi en beskrivelse av denne oppgavens analysetrekk innenfor sosiale begivenheter, sosial praksis og sosial struktur.

### **3.2.1 Analyse av sosiale begivenheter**

Analysen av de sosiale begivenhetene, eller det tekstuelle nivået, omhandler fokus på de formelle teksttrekkene, som vokabular, grammatikk, og sammenheng mellom setningene som konstruerer diskursene på lingvistisk måte (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 82). Dette nivået analyserer ord og setninger relativt grundig (Skrede, 2017), og er en beskrivelse av teksten. Slik Fairclough (2003) ser det er tekst del av sosiale begivenheter. Ved endringen i navnet åpner Fairclough (2003) opp for at det er ikke kun teksten alene som er grunnlag for analyse, men ser det i sammenheng med det som utspiller seg sosialt. Ved å endre betegnelsen tekst til sosiale begivenheter tydeliggjør Fairclough at «sosiale begivenheter ikke kan reduseres til tekster, men at tekster er en del av sosiale begivenheter» (Skrede, 2017, s. 32). I likhet med Tveit (2018) vil jeg fokusere på ordvalg i teksten, selv om en tekstanalyse kan bygge på fire ulike elementer; ordvalg, grammatikk, kohesjon og tekststruktur (Fairclough, 2003).

Innenfor analyse av sosiale begivenheter vil det være interessant å se på konnotasjoner for å kunne si noe om tekstens vinkling (Svennevig, 2013, s. 188). Dette taler til tekstens bruk av pluss- og minusord, hvor ord som gir positive konnotasjoner kalles for plussord, mens ord med negative konnotasjoner kalles minusord. Fairclough argumenterer her for «at forskjellige

former for hegemoni strukturerer forholdet mellom et ords forskjellige meninger på bestemte måder» (Fairclough, 2008, s. 31).

Jeg har valgt å plassere forskningsspørsmål 1 innenfor den innerste sirkelen i Figur 1: *Hvilke sosiale implikasjoner kan språket i media ha for iscenesettelsen av par- og familieliv?* Forskningsspørsmålet trekker teksten og implikasjoner av teksten i det levde sosiale livet sammen, og tydeliggjør her hvordan tekst blir en del av sosiale begivenheter fordi det har en konstruerende funksjon. Jeg har valgt å stille følgende spørsmål til teksten: Hvilke konnotasjoner anvendes? Hva er tema i teksten? Hvilke presupposisjoner, faktum som er forutsatt men ikke uttalt, gjenkjennes? Et eksempel på dette kan være å se etter hvilken «tone» eller konnotasjon media setter for et fenomen, som for eksempel skilsmisse.

### **3.2.2 Analyse av sosial praksis**

I Faircloughs modell er relasjonen mellom sosiale strukturer og faktiske begivenheter mediert av sosial praksis som tidligere ble kalt diskursiv praksis. Det er i den sosiale praksisen de sosiale begivenhetene produseres og konsumeres, og det er også her diskurser aktiveres (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 82; Skrede, 2017). I dette tilfelle vil det være analyse av tekstene hvor forestillingene eller representasjonene av par- og familieliv utspiller seg, altså fortolkning av tekst som diskursiv praksis. Dette elementet handler også om hvordan tekstforfattere trekker på allerede eksisterende diskurser og sjangre for å skape en tekst, og om hvordan publikum også anvender tilgjengelige diskurser og sjangere i hvordan de anvender og fortolker teksten (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 81).

Jeg har valgt å plassere forskningsspørsmål 2 innenfor midterste sirkel i Figur 1: *Hvilke iscenesettelser om familie- og par ble presentert i media under koronaperioden?* Følgende spørsmål stilles til teksten: Hvilke presentasjoner av par- og familieliv kommer frem i teksten? Hvilke scripts skrives frem? Finnes det kun et script i hver tekst, eller bygger tekstene på flere ulike scripts? Et eksempel på dette kan være å se på en sosial praksis, for eksempel tidsbruk i parforhold, og se om media skriver frem en eller flere scripts på hvordan par bør bruke tiden sin.



### 3.2.3 Analyse av sosial struktur

Endringen fra sosial praksis til sosial struktur handler om at begrepet struktur er bedre egnet til å beskrive samfunnsmessige makroforhold (Skrede, 2017, s. 33), mens betegnelsen praksis ga et inntrykk av at dette var noe som skjedde på mikronivå. I dette nivået gjøres overveielser omkring hvorvidt den diskursive praksisen reproducerer eller omstrukturerer den eksisterende diskursorden, og hvilke konsekvenser det har for den bredere sosiale praksisen (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 82), nå referert til som den sosiale strukturen. Hensikten med dette nivået er å forklare diskurser som sosial praksis.

For å analysere den bredere sosiale praksis er ikke diskursanalyse tilstrekkelig, fordi sosial praksis både har diskursive og ikke-diskursive elementer, må man derfor bruke sosiologisk teori og kulturteori så vel som diskursanalyse (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 82). Her stiller (Jørgensen & Phillips, 1999) seg kritiske til at ikke Fairclough gir tydeligere «retningslinjer for hvor meget social analyse, der er tilstækkelig, eller noget bud på, hvilke former for sociologisk teori og kulturteori man kan eller skal anvende» (s. 101). Skrede (2017) anbefaler å hente inn teori som ikke er semiotiske for å adressere de samfunnsmessige forholdene Fairclough ikke inkluderer. Jeg har valgt å løse dette ved å trekke inn sosiologiske og antropologiske teorier for å adressere de ikke-diskursive fenomenene i tekstene. I den ytterste sirkelen i Figur 1 har jeg valgt å plassere forskningsspørsmål 3 og 4: *Hvilke påvirkning har media på par- og familieidentitet og deres selvrepresentasjon?* og *Hvordan konstruerer media par- og familieidentitet i koronahjemmet?* Eksempel på dette kan være at de diskursene vi internaliserer, påvirker hvordan vi forteller om oss andre, herunder vår identitet og selvrepresentasjon.

Det sentrale formålet med diskursanalyse er å kartlegge forbindelsen mellom språkbruk og sosial praksis, og fokus på de diskursive praksisers rolle i opprettholdelsen av den sosiale orden og i sosial forandring (Jørgensen & Phillips, 1999). Det betyr at de tre elementene som er presentert innebærer kommunikative begivenheter som former og formes av den brede sosiale praksis gjennom dets forhold til diskursordenen (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 83). Gjennom introduksjon av de tre elementene; sosiale begivenheter, sosial praksis og sosial struktur - viser jeg leseren hvordan analysearbeidet har blitt gjort. I det følgende vil jeg ikke

gjøre et tydelig skille mellom de ulike analysestrategiene, men de flettes sammen for å danne en helhet.

I en diskursanalyse tas det ikke stilling til hvorvidt det som sies er sant eller moralsk riktig, man forsøker kun å finne ut hvordan mennesker i en gitt situasjon snakker og skriver på bestemte måter (Dahl, 2019). «En diskurs definerer mening for oss, om enn bare midlertidig, og gjør det mulig for oss å forstå verden omkring oss og handle i den» (Bratberg, 2014, s. 35).

### **3.3 Presstekster som kilde**

En viktig grunn til å analysere presstekster er at mange leser dem. Norsk mediebarometer forteller oss at 95 prosent av landets befolkning brukte internett i 2020, og 24 prosent leste fortsatt papiravisen (SSB, 2020). Av de 95 prosent er det nærliggende å anta at de fleste leser avisen på nett. Hågvær (2015, s. 16) påstår i sin bok «Å forstå avisa» at avis- og sakprosa-språket har større språkpåvirkning enn skjønnlitteraturen, og argumenterer for at dette er grunn til å følge med på hvordan dette språket og disse tekstene arter seg. En annen grunn for å analysere presstekster er fordi de utgir seg for å formidle virkeligheten. Dette handler om de redaksjonelle valgene som spiller en rolle i hvilken «sannhet» vi som lesere får tilgang til (Hågvær, 2015, s. 16). En tredje grunn for analysing av presstekster er at det finnes gode holdepunkter for at måten vi skriver og snakker om samfunnet på, henger sammen med måten vi tenker om det på (Hågvær, 2015). Videre åpner forfatteren også opp for at påvirkningen avisen har går begge veier og presstekstene er viktige signaler om hvilke temaer og tilnærmingmåter leserne antas å være opptatt av. Dette samsvarer med Grues (2011) argument om at et gjennomgående trekk ved diskursanalyse er at:

Analyseobjektene er hentet fra politikken eller media, altså fra sentrale samfunnsområder der tekster kan nå ut til et stort publikum og ha stor påvirkningskraft. (s. 113)

Målet vil være å se hva tekstene kan si om mer generelle, samfunnsmessige aspekter og holdninger til familielivet under de strengeste tiltaket under koronapandemien, og herunder se valgt avis som uttrykk for mer allmenne holdninger i samfunnet (Tjelmeland, 2004, s. 21).

### **3.4 Utvalg og avgrensing**

Jeg har brukt Atekst når jeg søkte etter avisartikler, som er et mediearkiv som drives av Retriver. Analyseeksemplene er hentet fra papir- og nettutgavene av våre fire store riksdekkende aviser, herunder VG, Dagbladet, Aftenposten og Nettavisen. For å finne artikler om par- og familierepresentasjoner har jeg brukt søkeordene: korona+familie, korona+familieliv, korona+par, korona+kjæreste, familieliv, forhold+korona, koronatiltak+familieliv, korona+ekteskap, koronavirus+familieliv, hjemmekontor, parforhold og familieliv. Jeg valgte å søke på hjemmekontor, parforhold og familieliv uten «korona», for også å inkludere de artiklene som ikke inneholdt ordet «korona». Dette fordi disse artiklene ble presentert i samme tidsrom, og vil også inneholde ulike representasjoner av par- og familieliv.

Søket var tidsbegrenset fra 12. mars til 24. april. Bakgrunnen for denne avgrensningen er at de strengeste tiltakene opphørte 20. april, men jeg valgte å strekke tidsperioden til 24. april for å inkludere de artiklene som kom påfølgende uke. Søket genererte 511 artikler og 1082 sider. Alle artiklene er lest igjennom flere ganger, og jeg har valgt ut 10 artikler for analyse. Deretter har jeg gjort en systematisk analyse hvor jeg har trukket ut sitater fra artiklene som belyser eller berører problemstilling og forskningsspørsmål. I vedlegg 1 finner du henvisning til artiklene anvendt i analysematerialet. I kapittel 4 presenteres det analysematerialet som er trukket ut av teksten under ulike koder. Dette er gjort med utgangspunkt i hvordan par- og familieforhold omtales i pressetekster, herunder negativt, nøytralt eller positivt.

## 4 Iscenesettelser i tekstene

De ti utvalgte artiklene ble valgt ut på bakgrunn av at de inneholdt ulike iscenesettelser av par- og familieliv. Å telle og klassifisere presstekster er en grovsortering av materialet, deretter gjøres ulike deler av disse til kodingsenheter (Bratberg, 2014, s. 112-115). Slik jeg har valgt å kode materialet er å kartlegge den avhengige variabelen, medietekstens vinkling av koronahjemmet, med verdiene positiv, negativ eller nøytral. Medietekstens vinkling henviser til om iscenesettelsene i teksten har positive, negative eller nøytrale vendinger. Innenfor den nøytrale kategorien har jeg også valgt å plassere de artiklene som fremstår med nyanser. Dette gjøres for å tydeliggjøre for leseren hvordan analysematerialet fremkommer. Deretter vil jeg drøfte utvalgte sitater i tekstene på tvers av artiklene under fire ulike kategorier.

Media skriver om ideene på måter som oppfattes som inkonsistente, motsetningsfylte og usammenhengende (Øfsti, 2010). Jeg har i etterkant forstått dette som representasjoner av ulike praksiser, og vil i det videre gi en innføring av disse. I det følgende vil jeg også vise hvordan hver diskurs skrives frem i media ved å trekke ut eksempler fra datamaterialet. I sin avhandling om moderskapets forestillinger i vår tid viste Frantzen (2015) i sin analyse hvordan de ulike kategoriene hang nøye sammen med sine ulike innspill til et idealisert moderskap. Det samme gjelder i dette tilfelle, hvor diskursene blir presentert hver for seg, men sammen taler de for en form for idealisert par- og familieliv. Før jeg går nærmere inn på analysen, ønsker jeg å tydeliggjøre min posisjon. I min analyse er jeg begrenset i min forståelse, og at jeg anerkjenner og tar høyde for at materialet og sitatene som blir presentert kan forstås på flere måter. Det gjelder også kategoriene og temaene jeg har valgt å trekke sammen, og jeg anerkjenner at det kunne sett annerledes ut. Følgende sitater er hentet fra materialet og er grunnlag for videre drøfting:

### 4.1 Funn

Dagbladet 18.03.2020: Negativ

*«Vi organiserer hverdagen ulikt, men de fleste har barnehage, skole og jobb på dagtid, mens ettermiddagene er fylt av aktiviteter og skolearbeid. Dette er strukturbærende rutiner, men nå*

brytes disse. For noen er det helt greit, og for noen er det vanskelig. [...] Her er en situasjon mange kjenner seg igjen i: Mamma husker med uro de siste dagene i ferien hvor familien kranglet etter fem dager i Syden, mens pappa Anders føler på tapet av kollegaer og kjenner at det blir vanskelig å være hjemme på ubestemt tid [...] Dessuten vet ingen hvor lenge situasjonen skal vare [...] Første dag begynner med krangling mellom de to minste jentene og en sur tenåring som klager på støy. [...] en irritasjon brer seg i rommet. [...] Hverdagslivets organisering er viktig [...] det er skadelig å skrike, bruke stygge ord og vold mot barn [...] Det er også skadelig hvis foreldrene krangler mye. Samtidig er det heller ikke særlig bra å være for ettergivende for barn; de har behov for struktur og rammer [...] Vi må med andre ord oppføre oss fint mot hverandre og gjøre det beste ut av situasjonen [...] Å leke, lese, skrive, danse, hoppe, gå tur og le er viktig for alle».

Dagbladet, 17.03.2020: Nøytral

«I dag jobber familier i hele landet med å skape en god hverdag i en situasjon som er helt unormal [...] Det er opp til hver enkelt familie hvordan de vil gjøre det, men det er viktig å snakke om hvordan det best kan løses [...] For de minste er lek, uteaktivitet og bevegelse kjekt [...] Det aller viktigste er allikevel å bevare glede og god kommunikasjon i familien»

Nettavisen 20.03.2020: Negativ

«Det kan bli et skred av skilsmisser etter denne perioden [...] Det kan være vanskelig å redde et allerede tynnslett parforhold denne krisen [...] ulike mennesker reagerer ulikt ved brudd i rutiner. Det kan føre til polarisering, som igjen fører til konflikt [...] livsendringer øker risikoen for at man havner inn i et dårlig spor. Folk som får barn får gjerne 15-20 prosent redusert partilfredshet. Jeg forventer det samme av koronatiden [...] Samlivsekspertene tror koronasituasjonen, med nye rutiner og mer tid sammen, vil føre til flere skilsmisser».

Nettavisen 21.03.2020: Negativ

«[...] en situasjon vi ikke vet hvor lenge varer, og vi har ikke den direkte innflytelsen på hverdagen, slik vi er vant med [...] å bidra i en felles dugnad kan gi mental beskyttelse. [...] Isolasjon og trangboddhet over tid gir økt risiko for spenninger og konflikter. Irritasjonsmomenter som ellers kan være bagateller, vokser seg store. [...] Man kan for

*eksempel ha en forventning om å være en god mor i tillegg. Å da være på jobb samtidig, kan føre til en rollekonflikt [...] mangel på skille mellom jobb og private arenaer, skaper grobunn for stress. [...] At familier trækker oppå hverandre og skal prøve å kombinere jobb- og skoletid, kan bli krevende»*

#### Nettavisen 21.03.2020: Negativ

*«Korona-lockdown gir en opptur for Tinder, Netflix og Pornhub. [...] Pornhub gir ut gratis-abonnement. [...] Samtidig ruster samlivsterapeuter og jordmødre seg for det som kommer etter krisen: Babyboom og skilsmisseboom. [...] I utrygge tider blir tilknytningsbehovet i oss vekket til live. Vi kjenner på behovet for å høre til og ha noen som er der spesielt for deg. [...] Eksperter har jo lenge ment at en av årsakene til at single sliter med å få seg kjæreste, er ubegrenset med muligheter [...] kanskje begrensede valgmuligheter fører til at man lettere tar et valg og forplikter seg til én person? [...] mange parforhold vil slite hvis krisen pågår såpass lenge at dette blir den nye hverdagen til folk. [...] Vi ser jo dette etter hver ferie. [...] Når man blir låst i hverandres selskap [...] så blir det en stor belastning. Hvis du igjennom denne krisen ikke opplever å bli møtt, forstått og ivaretatt av kjæresten din, så kan Covid-19 egentlig bare ha avslørt at noe mangler i parforholdet. [...] Vis forståelse og overbærenhet. Vær raus med de rundt deg»*

#### Nettavisen 23.04.2020: Positiv

*«De sitter hjemme i en treromsleilighet i Oslo uten balkong [...] vi trodde vi skulle møte en deppa familie. [...] Men nei. Dette var «en mulighet». Dårligere råd, ja, men bedre tid. Mer hygge. [...] Tid med de nærmeste kan være med på å forebygge utfordringer hos barn og unge senere livet. [...] vi har faktisk anledning til å spise lunsj sammen, Bli bedre kjent. [...] Utfordringen for mange familier er at tid er mangelvare. [...] koronasituasjonen kan hjelpe oss med til å se hvem som faktisk er viktig for oss. [...] «Gunn» har lest artikler om de negative konsekvensene koronatiltakene skal ha for de med psykiske vansker, og hvor vanskelig det skal være å tilbringe så mye tid med familien. «Gunn» har det derimot ikke verre. Hun har det bedre [...] Kanskje målet heller bør være å komme ut av krisen med trivelige minner lavere, skuldre og styrkede relasjoner til de du har nær og kjær. Det kan være ambisiøst nok i massevis»*

Dagbladet, 24. 03.2020: Negativ

«Det er med en viss uro jeg setter meg ned ved tastaturet fordi jeg er redd for påføre familier enda mer bekymringer enn de sliter med på forhånd. [...] I dag er det 40 prosent sannsynlighet for at et ekteskap blir oppløst. [...] høyt konfliktnivå mellom ektefeller øket risikoen for psykiske problemer hos barn. [...] jeg er glad for at foreldre har vett på å skille seg. [...] barn i alle aldre tar skade av kroniske konflikter i familien der foreldrene ikke trives under samme tak. [...] Barn er ikke laget av porselen og tåler mer enn du tror. [...] man skal være forsiktig med å prakke på andre egne løsninger [...] Vær bevisst på at du ikke setter parforholdet på vent. [...] Dyrk kjærlighetslivet. Nordmenn er i sextoppen i Norden, men studier viser at de unge er minst fornøyde med tingenes tilstand. Her er det mye å hente folkens! Husk at sex er limet i et parforhold.

VG, 29.03.2020: Negativ

«[...] Hva gjør vi single i denne situasjonen? Det er jo ganske krise hvis dette varer lenge. Det sier seg selv at for en 35-åring er det ikke greit å legge sexen på hylla!».

VG 02.04.2020: Negativ

«[...] Når kapasiteten vår brukes til å være i beredskap, er det lett å begynne en krangel. [...] mange må være sammen med kjæresten, samboer eller familien 24 timer i døgnet, det kan slite på relasjonene.. [...] Man må være i stand til å godta mer enn vanlig og legge det litt på «corona-tiden». [...] fysisk berøring og myk og mild stemme blant annet roer nervesystemet vårt. [...] Ha mer sex. [...] kanskje utsette lunsjen en halvtime og ha sex i stedet. Det er ingen som vet om du har sex i lunsjen eller etter arbeidstid når du er hjemme hele dagen. [...] Hva skjer med forholdet når man nærmest er innesperret sammen? Dette minner litt om fenomenet man ser i ferier: Den såkalte hyttesyken [...] Nå skal alle jobbe hver for seg frem til klokken 11, så skal barna som belønning få se på film mens foreldrene hviler seg på soverommet, før det er lunsj klokken 12 [...] vi har flere samtidige roller enn vanlig [...] de som har en partner, må avklare rollene. [...] Når du skal være en god partner, god forelder, god matlager og god

*arbeidstaker, er det ganske forutsigbart at du kommer til å mislykkes hele tiden om du prøver å være alt på en gang. [...] I beste fall kan man se dette som en boost for forholdet».*

VG Nett 07.04.2020: Negativ

*«[...] med den intensiteten som ligger i det å bo tett og sosialt isolert fra andre, så vil volden i familier øke. Og videre at denne økte volden vil uunngåelig lede til drap. [...] i Norge skjer både barne- og partnerdrap som oftest når kvinnen initierer samlivsbrudd. [...] Vi må ikke glemme at i det vi kan gå tilbake til våre liv, kan andre være i den største fare for å miste sine liv. [...] Når vi opplever å være alene i en ekstrem situasjon, er vi også alene om å finne en løsning. Og da kan løsningen være like ekstrem som situasjonen oppleves å være. [...] Vi har for tiden en dugnad i sosial distansering. Men vi har alltid en dugnad i medmenneskelighet».*

I gjennomgangen av materiale har jeg valgt å trekke ut og konstruere fire hovedkategorier. Den første hovedkategorien omhandler koronahjemmets ulike «bør og ikke», som jeg har valgt å kategorisere under overskriften «*det vellykkede koronahjemmet*». Det er her de konkrete iscenesettelsene og presentasjonene i analysen kommer til syne. Den andre kategorien knyttes opp til hjemmet som utgangspunktet for all aktivitet, «*hjemmet som asylums*». Tredje kategori tar oss inn i hjemmet og tar for seg medias presentasjon av rollefordeling og rolleforventninger som jeg har valgt å kalle «*roller i koronahjemmet*». Den siste kategorien handler om «hvordan å leve i uvisshet» og kalles «*liminalitet i familiens hverdag*».

## **4.2 Det vellykkede koronahjemmet**

Innenfor denne kategorien har jeg valgt å plassere temaer som kjærlighet, foreldreskap, konflikt, sex og tid. Jeg vil gå nærmere inn på hvert tema og drøfte hvilke diskurser temaene trekker på, samt drøfte hvilke script som er mest fremtredende i det jeg har valgt å kalle «det vellykkede koronahjemmet».

Innenfor temaet kjærlighet knyttes dette opp til Giddens (1991) teori om den rene relasjon. Den rene relasjonen knyttes opp til selvrealisering, og uten dette vil ikke relasjonen ansees som ideell som en kjærlighetsrelasjon. I materialet kommer ideer om kjærlighet frem slik:



*«Dyrk kjærlighetslivet. Nordmenn er i sextoppen i Norden, men studier viser at de unge er minst fornøyde med tingenes tilstand. Her er det mye å hente folkens! Husk at sex er limet i parforhold»<sup>1</sup>. Her knyttes kjærlighetsliv og sex opp til hverandre, og sex omtales som limet i parforholdet som en metafor for noe som holder noe sammen. VG presenterer også lignende forestilling om at man bør ha mer sex; «Ha mer sex [...] kanskje utsette lunsjen en halvtime og ha sex i stedet. Det er ingen som vet om du har sex i lunsjen eller etter arbeidstid når du er hjemme hele dagen»<sup>2</sup>. Samme artikkel adresserer også hvordan familier kan organisere seg: «Nå skal alle jobbe frem til klokken 11, så skal barna som belønning få se på film mens foreldrene hviler seg på soverommet, før det er lunsj klokken 12»<sup>3</sup>. Videre omtales sex i relasjon til single slik som i Nettavisen gjør i disse to artiklene;*

*«Eksperter har lenge ment at en av årsakene til at single sliter med å få seg kjæreste, er ubegrenset med muligheter [...] kanskje begrensende valgmuligheter fører til at man lettere tar et valg og forplikter seg til én person?»<sup>4</sup>*

*«Hva gjør vi single med denne situasjonen? Det er jo ganske krise hvis dette varer lenge. Det sier seg selv at for en 35-åring er det ikke greit å legge sexen på hylla!»<sup>5</sup>.*

Her presenteres to ulike iscenesettelser, men den ene er presentert ved bruk av termen «eksperter», mens det andre sitatet er fra en samlivsspalte. Første forestilling kan tolkes dithen om forestillingen om monogami, som er en stor del av den romantiske diskursen (Øfsti, 2010). Den romantiske diskursen og forestillingene om de optimale gode relasjonene er at de skal være utviklende, stimulerende og erotiske (s. 78). Slik jeg leser sitatene forteller dette oss noe om forventningene til intimitetspraksiser og hvordan ekteskapet blir portrettert (s. 50). Øfsti (2010) presenterer i sin bok ekteskap med fire ulike forventninger til ekteskapet gjennom historien, herunder fornuftallianse, romantisk, husmortid/kjernefamilie og demokratisk kjærlighet. Sitatene kan tolkes dithen at media trekker på en romantisk diskurs når de skriver om intimitets plass i et parforhold. Videre fremstilles også viktigheten av å opprettholde og dyrke parforholdet som et av individers hovedprosjekt. Øfsti (2010) skriver at den

---

<sup>1</sup> Dagbladet, 24.03.2020

<sup>2</sup> VG, 02.04.20

<sup>3</sup> VG, 02.04.20

<sup>4</sup> Nettavisen, 21.02.2020

<sup>5</sup> VG 29.03.2020

eksistensielle betydningen av å være i et par i jakten etter retning på livet nesten er viktigere nå enn tidligere, og «at en riktig iscenesettelse av selv handler fortsatt om å lykkes som kjæreste og partner» (s. 54).

I materialet skrives *tid* i par- og familieliv frem slik;

*«Samlivsekspertene tror koronasituasjonen, med nye rutiner og mer tid sammen, vil føre til flere skilsmisser»<sup>6</sup>*

*«Mange må være sammen med kjæresten, samboer eller familien 24 timer i døgnet, det kan slite på relasjonene»<sup>7</sup>*

*«De sitter hjemme i en treromsleilighet i Oslo uten balkong [...] vi trodde vi skulle møte en deppa familie [...] Men nei. Dette var «en mulighet». Dårligere råd, ja, men bedre tid. Mer hygge [...] Tid med de nærmeste kan være med på å forebygge utfordringer hos barn og unge senere i livet [...] Vi har faktisk tid til å spise lunsj sammen, bli bedre kjent [...] Utfordringen for mange familier er at tid er mangelvare. [...] Koronasituasjonen kan hjelpe oss med å se hvem som faktisk er viktige for oss. [...] Gunn har lest artikler om de negative konsekvensene koronatiltakene skal ha for de med psykiske vansker, og hvor vanskelig det skal være å tilbringe så mye tid med familien. «Gunn» har det derimot ikke verre. Hun har det bedre.»<sup>8</sup>*

To av tre artikler som nevner tid, eller henviser til tid, gjør dette med negativ konnotasjon. Det første sitatet er skrevet i en sammenheng med redusert partilfredshet, og med andre beskrivelser for «tynnslette parforhold», «polarisering», «konflikt» og «dårlig spor». Sitatet anvender seg også av ekspertuttalelser som på den ene siden kan gi leseren en større opplevelse av gyldighet, og på den annen side mister tiltro til forståelsen av egen virkelighet. Sitatene kommer fra to forskjellige aviser, men ligner i ordlyd.

Det tredje sitatet skiller seg ut i materialet da artiklene fremhever det som for noen kan oppleves verdifullt, og jeg ser sitatet i sammenheng med at mange familier opplever til vanlig

---

<sup>6</sup> Nettavisen, 20.03.2020

<sup>7</sup> VG, 04.03.2020

<sup>8</sup> Nettavisen, 23.04.2020

å ha for liten tid, mens koronasituasjonen åpner muligheten for å tilbake tiden. Koronasitasjonen fremheves også her om en anledning til refleksjon over de betydningsfulle relasjonene man har i livet sitt. Foreldreskap knyttes opp til «hvordan å gjøre foreldre» eller «how to parent». Her kommer også forventinger til kjønn og foreldreskap, som hva som forventes av mødre og fedre når livet situeres i sin helhet i hjemmet.

*«Mamma husker med uro de siste dagene i ferien hvor familien kranglet etter fem dager i Syden, mens pappa Anders føler på tapet av kollegaer og kjenner at det blir vanskelig å være hjemme på ubestemt tid»<sup>9</sup>*

Sitatet kan forstås i lys av forventingene til de ulike kjønnene og hva som tas for gitt; mor har fokus på familien mens far tenker på kollegaer og arbeidet. Videre er det interessant å se på hva som ikke skrives, som for eksempel mors tanker om å være hjemme på ubestemt tid, at far tituleres med fornavn i betydning av at han er far, men han er også Anders – Anders med en jobb og kollegaer. Fraværet av navn hos mor kan tolkes dithen at rollen mor er hennes fremste rolle, og med et kritisk blikk – hun har ikke vanskeligheter med å være hjemme utover at hun husker ferieminner preget av uro. På den ene siden kan man argumentere for at mor deduseres til kun én rolle, mens far på den annen side anerkjennes som et eget individ, titulert med navn.

Sitatet «*man kan for eksempel ha en forventning om å være en god mor*»<sup>10</sup> er satt i kontekst hvor teksten forsøker å snakke om roller i hjemmet som jeg skal komme inn på senere. Bakgrunnen for at jeg trekker sitatet inn her er fordi teksten sier noe om forventinger om å være en god mor i tillegg til å være god på andre områder, men teksten adresserer ikke farsrollen, eller forventinger til far. Her er fokuset på hva som ikke skrives frem eller tydeliggjøres i teksten. Sitatet kan tolkes dithen at forventingene til morsrollen er større sett ut fra hjemmets kontekst enn farsrollen er. Her kan det virke som det trekkes på diskursen om husmor (Øfsti, 2010) og moderskap som tett forent med hjemmet. Det som ikke skrives frem her er om det er problematisk for far å være «en god far» eller ikke. Fraværet av problematiseringen kan sees å bygge opp under diskursen om husmor- og kjernefamilien.

---

<sup>9</sup> Dagbladet, 18.03.2020

<sup>10</sup> Nettavisen, 21.03.2020

Øfsti (2010) referer i sin bok til Kjetil Rolsness begrep om husmoralisme «for å beskrive husmorens fordringer til seg selv om å holde familie og hjem i orden» (s. 54).

Konflikt og «barns beste» er to gjentakende tema i materialet, og slik det presenteres i materialet fremkommer unngåelsen av konflikt som ett av hovedbudskapene fordi konflikt beskrives med ødeleggende egenskaper. Dette leder oss over i en verdiforankring. Verdier som ble presentert i materialet er raushet, evnen til å underkommunisere egne dårlige sider, empati, være god på kommunikasjon, tålmodig, pedagogisk og aksepterende. «Det aller viktigste er allikevel å bevare glede og god kommunikasjon i familien<sup>11</sup>. Sitatet henviser til noe som viktigere enn noe annet, og i denne artikkelen refereres det til glede og kommunikasjon og står i kontrast til konflikt. Konfliktperspektivet presenteres i materialet på ulike vis, men det skapes en kobling mellom foreldrenes krangling og barns psykiske helse:

*«Høyt konfliktnivå mellom ektefeller øket risikoen for psykiske problemer hos barn [...] Barn i alle aldre tar skade av kroniske konflikter i familier der foreldrene ikke trives under samme tak [...] barn er ikke laget av porselen og tåler mer enn du tror»<sup>12</sup>.*

Artikkelen skiller seg ut i materialet fordi den adresserer og trekker på to ulike diskurser om barns beste, samtidig som den presenterer barn som robuste individer. Haugli (2004) adresserer «barn beste»-begrepet i sin artikkel *Til barns beste: familiebilder – familiemønstre i endring* at innholdet ikke kan være av entydig art, fordi innholdet varierer avhengig av kontekst man befinner seg innenfor, det varierer over tid og fra kultur til kultur.

Dagbladet skriver videre at «det er skadelig å skrike, bruke stygge ord og vold mot barn [...] det er også skadelig hvis foreldrene krangler mye [...] Vi må med andre ord oppføre oss fint mot hverandre [...]»<sup>13</sup>. Nettavisen presenterer to ideer om to mulige årsaker til konflikt; «Ulike mennesker reagerer ulikt ved brudd i rutiner. Det kan føre til polarisering, som igjen fører til konflikt»<sup>14</sup> og «Hvis du igjennom denne krisen ikke opplever å bli møtt, forstått og ivaretatt av

---

<sup>11</sup> Dagbladet, 17.03.2020

<sup>12</sup> Dagbladet, 24.03.2020

<sup>13</sup> Dagbladet, 18.03.2020

<sup>14</sup> Nettavisen, 20.03.2020

*kjæresten din, så kan Covid-19 egentlig bare ha avslørt at noe mangler i parforholdet [...] Vis forståelse og overbærenhet. Vær raus med de rundt deg»<sup>15</sup>.*

VG presenterer også en mulig årsak til konflikter i par og familieliv, men kombinerer dette med en løsning om å «skyldte på korona-tiden» og skiller seg ut ved å være den eneste som også implementerer håp i en artikkel hvor konteksten handler om konflikt og krangling. Dette gjøres slik:

*«Når vi brukes til å være i beredskap, er det lett å begynne en krangel [...] mange må være sammen med kjæresten, samboer eller familien 24 timer i døgnet, det kan slite på relasjonene [...] man må jo være i stand til å godta mer enn vanlig og legge det litt på «korona-tiden» [...] I beste fall kan man se dette som en boost for forholdet»<sup>16</sup>.*

Dagbladet har samme tematikk i sin artikkel, og gir også her leseren to ulike scripts:

*«Det er skadelig å skrike, bruke stygge ord og vold mot barn [...] det er også skadelig hvis foreldrene krangler mye. Samtidig er det heller ikke bra å være for ettergivende for barn; de har behov for struktur og rammer [...] vi må med andre ord oppføre oss fint mot hverandre og gjøre det beste ut av situasjonen»<sup>17</sup>.*

Artikkelen fremstår med konkurrerende fortellinger og med forvirrende innhold. Hvilken sammenheng er det mellom «å skrike, bruke stygge ord og vold mot barn» og «å ikke være for ettergiven ovenfor barna»? Dette kan forstås som en legitimering av grensesetting som formidles med høy stemme av foreldrene.

Som en forlengelse av temaet konflikt, ønsker jeg å presentere hvordan forestillingen om skilsmisse skrives frem i tekstene. Det virker som en konsensus i tekstene at skilsmisse er et mulig utfall av koronaperioden. «Det kan bli et skred av skilsmisser etter denne perioden [...] det kan være vanskelig å redde et allerede tynnslett parforhold denne krisen [...] Samlivsekspertene tror koronasituasjonen, med nye rutiner og mer tid sammen, vil føre til flere skilsmisser»<sup>18</sup>. Artikkelen benytter seg av språkvariasjoner og en retorikk som billedliggjøring

---

<sup>15</sup> Nettavisen, 21.03.2020

<sup>16</sup> VG, 02.04.2020

<sup>17</sup> Dagbladet, 18.03.2020

<sup>18</sup> Nettavisen, 20.03.2020

poenget sitt gjennom bruk av ordet «skred» og «tynnslett», og artikkelen problematiserer økt tid som en mulig årsak til skilsmisse. Tekst blir referert til som en skriftlig mening, men vi kan også forstå det som en dialog, og teksten formål er å opplyse, forklare, fortelle eller klage (Øfsti, 2010). Øfsti (2010) skriver dette om dekonstruksjon av tekst:

Dekonstruksjonen er en prosess som ser på ladede, meningsmettede begreper og på spenninger mellom begreper som konstruerer hvordan vi forstår og leder vår plass i kulturen, i vår familie, i relasjoner, og hvordan vi tenker om hvem vi er og hva som er mulig for oss å være (s. 24)

Konstruksjonens konsekvens for terapirommet vil jeg komme tilbake til senere i oppgaven. Artikkelen henviser videre til tid med partner som årsak til skilsmisse. Dette fremstår som en konkurrerende forestilling til fenomenet tid som noe som fører par nærmere hverandre. Artikkelen presenterer også samlivsekspertiser som kilde til kunnskap som tilsynelatende øker troverdigheten, og vil mulig fremstå som mer «sann kunnskap» enn andre artikler som ikke trekker på en ekspertdiskurs.

Nettavisen bruker samme strategi ved å bruke nøkkelordet «ruster» i følgende sitat «*samtidig ruster samlivsterapeuter og jordmødre seg for det som kommer etter krisen: Babyboom og skilsmisseboom*<sup>19</sup>. «Å ruste» er synonymt med å mobilisere eller forberede, og kan her tolkes som en noe uoversiktlig, kaotisk og en travel tid som krever å trekke ermene opp og ståls sette seg. Skal man tro Nettavisens forestilling om at «*folk som får barn får gjerne 15-20 prosent redusert partilfredshet*<sup>20</sup> vil en babyboom også kunne føre til at flere igjen skiller seg.

Artikkelen til Dagbladet adresserer det etiske ansvaret journalister har i møte med teksten, og skiller seg videre ut ved å presentere skilsmisse som et valid og sosialt akseptert valg gjennom å fremheve individers intellektuelle kapasitet:

«Det er med en viss uro jeg setter meg ned ved tastaturet fordi jeg er redd for å påføre familier enda mer bekymringer enn de sliter med på forhånd [...] I dag er det 40 prosent

---

<sup>19</sup> Nettavisen, 21.03.2020

<sup>20</sup> Nettavisen, 20.03.2020

*sannsynlighet for at et ekteskap blir oppløst [...] jeg er glad for at foreldre har vett på å skille seg [...]*».<sup>21</sup>

Slik jeg tolker materialet fremstår skilsmisse som fenomen dikotomisk; «bra/dårlig», «riktig/galt». Samfunnets holdninger til skilsmisser har endret seg under de seneste generasjonene (Knappskog, 2001), og grunner til oppløsning av et ekteskap har beveget seg fra prinsipielle grunner, som for eksempel utroskap til relasjonelle grunner, som for eksempel et oppleve en manglende tilfredstillelse i forholdet (Moxnes, 2003). I datamateriale drar jeg lite kjensel på skilsmissens legitimitet, men unntak av sist nevnte artikkel beskrevet i en setning. Knappskog (2001) skriver det slik:

I takt med at skilsmisse blir vanligere og mer akseptert, reduseres forpliktelsene vi har mot våre partnere og som automatisk forbindes med ekteskapet som institusjon. Dette fører igjen med seg at de uskrevene moralske forpliktelsene mot barna viskes ut. At man erkjenner at hver skilsmisse kan være skjebnesvanger for de involverte og at det er et langvarig traume for familiens medlemmer, betyr ikke at man forkaster den. Skilsmisse er et nyttig og nødvendig sosialt bøtemiddel. (s. 11)

Videre skriver Knappskog (2001) at det er behov for skilsmisse nå og i fremtiden fordi det bygger på samfunnets prinsipper om jevnlikhet og enkeltindividers rett. Skilsmisse fremgår i materiale som noe man bør unngå, arbeide mot og en lurkende fare for ekteskapet. Sett i perspektivet om jevnlikhet og enkeltindividers rett fremstår materialet som noe ensidig og styrt av mer tradisjonelle ideer om skilsmisse enn de mer moderne. I artikkelen «Krangling i parforhold» har de forsket på hyppigheten av krangling i ulike parkonstellasjoner, og skriver at krangling er noe de aller fleste par har erfaring med (McGonagle, Kessler & Skilling, 1992 i (Heimdal et al., 2008). Videre skriver Heimdal et al. (2008) at det kan være nærliggende å tro at krangling primært har negative følger, men at forskning viser at krangling kan, på lengre sikt, være sunt for forholdet (Gottman & Krokoff, 1989, i Heimdal et al. 2008). Den positive effekten med krangling løftes her frem som en bidragsyter til konfliktløsning (Heimdal et al. 2008).

---

<sup>21</sup> Dagbladet, 24.03.2020

Analysen har tydeliggjort noen rådende ideer og iscenesettelser som jeg har valgt å plassere under kategorien «det vellykkede koronahjemmet». Kategoriens navn har sitt opphav i at scriptene sier noe om hva familier bør og ikke bør gjøre, måter å være på og hvilke fokus de bør ha for å komme seg gjennom koronaperioden på «best mulig måte».

Mediene fremhever viktigheten av parets kjærlighetsliv, og hvilken rolle intimitet og tid spiller her. Kjærlighet ble trukket frem i analysen som (1) avgjørende for parets overlevelse og (2) avhengig av intimitet. Media presenterer også løsninger på hvordan paret kan få satt av tid til å være intime i en travel hverdag. Intimitet ble trukket frem i analysen som (1) tegn på en god parrelasjon og kategoriseres som «limet». Tid i dette perspektivet blir presentert som (1) bra for forholdet og parrelasjonen og (2) som en fiende og som en trussel for parforholdet.

Det vellykkede koronahjemmet er uten konflikt, og de rådende forestillingene om konflikt er at det er (1) truende for parets overlevelse, (2) ødeleggende for barns psykiske helse og (3) noe som bør unngås. Verdier som skrives frem i tekstene er raushet, gode kommunikasjonsferdigheter, tålmodighet, pedagogisk og aksepterende. Det gjøres også en direkte kobling mellom konflikt og skilsmisse. Slik fremstår fenomenet «krangling» i sin helhet som noe lineært og med en årsak-virkning-sammenheng, og uten alternative iscenesettelser om konflikt og konfliktens potensial.

Det vellykkede koronahjemmet bør unngå konflikt, fordi det kan lede til skilsmisse. De rådende forestillingene om skilsmisse er at (1) koronaperioden vil forårsake flere skilsmisser, (2) koronaperioden vil gi redusert partilfredshet, (3) tid som skilsmissefaktor og (4) skilsmisse kan unngås. Slik jeg tolker materialet er det fraværet av diskusjonen om skilsmisse som gjør at materialet fremstår med moralsk standpunkt om at skilsmisse er noe som bør unngås.

Ifølge Bateson (gjengitt i Jensen, 2011, s. 33) er det konteksten som gir fenomenet mening. For å forstå koronahjemmet er vi derfor avhengig av å snakke om konteksten koronahjemmet befinner seg innenfor. Videre skrev Watzlawick (gjengitt i Jensen, 2011, s. 27) skrev at et fenomen blir uforklarlig så lenge ikke observasjonsområdet er tilstrekkelig vidstrakt til at det omfatter den sammenheng fenomenet inntreffer i. En måte å avklare konteksten er å beskrive koronahjemmet med utgangspunkt i liminalfasen og hjemmet som en total institusjon.



### 4.3 Hjemmet som asylums

Kategorien hjemmet som asylums, en total institusjon, trekker sammenligninger mellom analyse materialet og Goffmans (1961) teori om hva som preger en arena hvor individene tilbringer hele døgnet og lever sammen. Studien teorien springer ut i fra er gjort på en større gruppe mennesker, men jeg ønsker å se dets påvirkninger i et mikroperspektiv; nemlig hjemmet.

Gullestad (1989) argumenterer i sin bok *Kultur og hverdagsliv – på sporet av det moderne Norge* at hjemmet kulturelt sett har blitt stående som en sentral løsning på menneskers ønske om å skape mening og integrasjon (s. 23). «Ordet hjem bringer sammen i ett begrep både ideen om et sted og ideen om et sosialt fellesskap knyttet til dette stedet» (s. 54). Mary Douglas (1991) presenterte begrepet om «hjemmets tyranni», et sted der tid og rom er kontrollert og strukturert. Dette sammenfaller med ideen om den totale institusjonen. Gullestad (1989) fremholder hjemmet som noe avskåret og løsrevet fra det offentlige. I koronaperioden ble denne grensen flytende, og hjemmets betydning og innhold endret seg:

*«En situasjon vi ikke vet hvor lenge varer, vi har ikke den direkte innflytelsen på hverdagen, slik vi er vant med [...] mangelen på skille mellom jobb og private arenaer, skaper grobunn for stress [...] At familier trækker oppå hverandre og skal prøve å kombinere jobb- og skoletid, kan bli krevende».*<sup>22</sup>

Dette underbygges av Gullestad (1989) i hennes påstand om at sosial avstand skaper gode sosiale relasjoner. Dette kan forstås slik at de ulike arenaene mennesker operer på bidrar til opprettholdelse av gode relasjoner. Slik jeg forstår det vil familiemedlemmenes ulike arenaer bidra til at man får andre input, opplevelser og erfaringer som man igjen kan komme hjem med og fortelle til de andre. Broch (2020) bringer også frem perspektivet «fred og ro» gjennom empiriske eksempler på hvordan fiskere til tider trekker ut av sine hus på land og søker fred, ro og privatliv i sjarken (s. 8). VG tematiserer dette slik: «*Mange må være sammen*

---

<sup>22</sup> Nettavisen, 21.03.2020

*med kjæresten, samboeren eller familien 24 timer i døgnet, det kan slite på relasjonene [...] Hva skjer med forholdet når man nærmest er innesperret sammen?»<sup>23</sup>.*

Hjemmet innenfor denne konteksten kan sies å sammenfalle med de kjennetegnene som utgjør en total institusjon. Som VG presenterer her omgås man de samme menneskene over tid, og man er avskåret samfunnet. Kjennetegnet om å være innesperret sammen er også en forutsetning for en total institusjon. De ulike arenaer hviskes ut, og det er ikke lenger et tydelig skille mellom jobb og private arenaer. Man reiser heller ikke lenger på jobb, bort fra huset til et annet hus, men beveger seg heller mellom rom. Nettavisen ga et eksempel på at det nødvendigvis ikke behøvde å være problematisk for alle. *«De sitter hjemme i en treromsleilighet i Oslo uten balkong [...] vi trodde vi skulle møte en deppa familie [...] Men nei. Dette var «en mulighet»<sup>24</sup>.* Muligheten her skrives frem som tid sammen med sine nærmeste og bli bedre kjent med hverandre.

Goffman (1961) peker også på organisering og struktur som viktige element i en total institusjon. Dagbladet adresserer dette: *«Hverdagslivets organisering er viktig [...] barn har behov for struktur og rammer»<sup>25</sup>.* Forestillingen om betydningen av organisering og strukturering kan sees her å øke når skillene mellom aktiviteter som arbeid, sosialt liv, fritid og privatliv foregår innenfor et lite område. Innenfor totale institusjoner er tiden svært regulert, og dagene preges av institusjonelle normer, regler og plikter. Dette fører igjen til en begrensning av individers frihet. Å være «koronafast» innebærer at man er hjemme, men ikke av fri vilje. Det er ikke den frie viljen som styrer, men et statlig pålegg. Her kan det argumenteres at å være hjemme av egen fri vilje og ikke, gir to ulike utgangspunkt for opplevelsen av å være hjemme.

I denne delen har jeg forsøkt å trekke sammenligninger mellom koronahjemmet og Goffmans (1961) teori om den totale institusjonen. Det er flere sammenfallende elementer, som kan være med på å tydeliggjøre det strevsomme i å leve ut hele sitt liv innenfor husets fire vegger. Med utgangspunkt i Gullestads (1989) teori om hjemmets betydning har jeg forsøkt å vise til

---

<sup>23</sup> VG, 04.02.2020

<sup>24</sup> Nettavisen, 23.04.2020

<sup>25</sup> Dagbladet, 18.03.2020

hjemmets opprinnelige funksjon og mening, og hvordan dette endres når individene ikke har muligheter for å skille mellom «innenfor og utenfor hjemmet». Jeg har valgt å trekke ut sitater fra materialet som bygger opp under en forestilling om koronahjemmet som en total institusjon.

## 4.4 Iscenesettelser i “koronahjemmet”

Flere av artiklene adresserer rollens betydning i hjemmet, og problematiserer det å ha flere roller samtidig. Her kan det argumenteres for at Goffmans (1978) teori om rollespill vil være nyttig, da den tydeliggjør menneskers ulike roller og statuser som alle eksisterer side om side. På dette grunnlag har jeg også valgt ordet «iscenesettelser» fordi det taler til hvordan rollene spilles ut i koronahjemmet. Rollene og statusene skiftes og tilpasses til situasjon og kontekst, og vi oppfører oss annerledes ettersom vi er front stage eller back stage. Den totale institusjonens konsekvens, som forrige kapittel handlet om, er at scenene livet spilles ut på smeltes sammen, og man skal manøvrere flere roller samtidig. VG presenterer dette i materialet slik:

*Vi har flere samtidige roller enn vanlig [...] de som har partner, må avklare rollene [...] Når du skal være en god partner, for forelder, god matlager og god arbeidstaker, er det ganske forutsigbart at du kommer til å mislykkes hele tiden om du prøver å være alt på en gang.<sup>26</sup>*

I dette ligger det en fordring om (a) en avklaring av roller og (b) en vedtatt sannhet prosjektet om å «fikse alt» vil mislykkes for den enkelte. Når det gjelder avklaringer av roller sier ikke artikkelen noe om hva eller hvordan, og jeg sitter igjen med spørsmålet om hvilke roller som må avklares.

Det problematiske, som også Brøgger (1999) er inne på, er når man blir tvunget til å spille to sprikende roller samtidig. Et eksempel på dette kan være at en av foreldrene er i et møte over Zoom, samtidig som barnet kommer inn og krever noe av forelderen. Her inviteres også

---

<sup>26</sup> VG 02.04.2020

kollegaene inn back stage, til det som foregår bak scenen. Her mister også individet kontroll over hva kollegaene blir vitne til, og kan ikke lenger styre egen inntrykkskontroll (Goffman, 1978). Dette kan sees i sammenheng med tap av kontroll, fordi man på den ene siden mister kontroll over hva kollegaer eller samarbeidspartnere får ta del i av privatlivet, og på den annen side taper man inntrykkskontroll – det vil si å ikke ha kontroll over det du deler av informasjon om deg selv. Det man har underkommunisert om seg selv kan få ufrivillig større plass, og dermed være med på å endre hvordan andre ser en. Det kan føre til at menneske blir satt i en sårbar posisjon, et avkledd eller nakent sted uten beskyttelse.

Det fremkommer videre i materialet at morsrollen problematiseres i større grad enn farsrollen. Følgende sitat ble også trukket frem under foreldreskap, men jeg mener det understøtter også ideen om at morsrollen er mer knyttet til familiens vel og ve;

*«Mamma husker med uro de siste dagene i ferien hvor familien kranglet etter fem dager i Syden, mens pappa Anders føler på tapet av kollegaer og kjenner at det blir vanskelig å være hjemme på ubestemt tid».<sup>27</sup>*

Her kan det tolkes dithen at media spiller på en diskurs om moderskap som familiens beskytter og at mødre har «familieprosjektet» lengre fremme enn fedre har. Nettavisen problematiserer rollene «god mor» og «yrkeskvinne» ved å fremstille det slik: «Man kan for eksempel ha en forventning om å være en god mor i tillegg. Å da være på jobb samtidig, kan føre til rollekonflikt»<sup>28</sup>. VG Nett presenterte en artikkel som adresserte kvinnens rolle i et samlivsbrudd, og én mulig fatal konsekvens: «I Norge skjer både barne- og partnerdrap som oftest når kvinnen initierer et samlivsbrudd»<sup>29</sup>. Det siste sitatet ønsker jeg å koble opp mot diskursen om konflikt, som i dette perspektivet kan tolkes å tale mer til kvinner enn menn, da mer står på spill for kvinnene.

Analysen har tydeliggjort noen rådende ideer om rollens betydning i koronahjemmet. Materialet har gitt oss en indikasjon på hvordan media formidler og konstruerer allerede

---

<sup>27</sup> Dagbladet, 18.03.2020

<sup>28</sup> Nettavisen, 21.03.2020.

<sup>29</sup> VG Nett, 07.04.2020

eksisterende roller og sosiale relasjoner. Spesielt legger jeg merke til fraværet av problematisering av farsrollen, men unntak av den ene artikkelen som tar for seg «foreldrene». Enten nevnes mor, eller begge, men ikke utelukkende far. Referansen gjort til farsrollen handler om fars problem med tanke på arbeid. Som tematisert tidligere nevnes ikke mor her ved navn, man kan argumentere for at hun indirekte «deduseres» til kun å være «mor», og at som mor bør hennes prioritet være familie og hjem, mens mannen Anders står friere stilt til å tenke på og savne kollegaer. Slik jeg tolker materialet står restene fra en eldre diskurs om det tradisjonelle ekteparet og den hegemoniske familien frem som levende igjen. Ble likestilling i parforhold for ferskt for media, eller er det slik at på gyngende grunn søkes trygt tradisjonelt landskap igjen? Og hvordan faller dette i de tusen hjem der likestilling ble et paradigmeskifte som åpnet opp for delt ansvar av barn og hjem? Fremstillingen i materialet etterlater seg spørsmål jeg håper en gang blir besvart.

## 4.5 Liminalitet i familiens hverdag

Innenfor denne kategorien har jeg valgt å trekke frem de sitatene som henviser til det uvisse, ukjente, ubestemte, unormale og det uavklarte, og deretter se dette i sammenheng med Van Genneps (1960) teori om liminalitet. Avslutningsvis vil jeg drøfte hvilke implikasjoner liminalitet kan ha for familiens hverdag, og forsøke å sette materiale i en kontekst.

*«Mamma husker med uro de siste dagene i ferien hvor familien kranglet etter fem dager i Syden, mens pappa Anders føler på tapet av kollegaer og kjenner at det blir vanskelig å være hjemme på ubestemt tid.»<sup>30</sup>*

Her trekkes det ubestemte frem, som igjen kan knyttes til uvisshet. Et av hovedtrekkene ved den liminale fasen er at det er smertefullt å være i denne tilstanden over tid. Videre bruker samme avis også betegnelsen «unormal» for å beskrive koronaperioden «*I dag jobber familier i hele landet med å skape en god hverdag i en situasjon som er helt unormal*»<sup>31</sup>. Her punktuerer jeg også ved ordet jobber som henviser til noe man må legge arbeid i, som ikke gjør seg selv

---

<sup>30</sup> Dagbladet, 18.03.2020

<sup>31</sup> Dagbladet, 17.03.2020

og som ikke kommer gratis. På den ene siden kan dette innebære at koronahjemmet anses som dobbelt arbeid, da man både faktisk jobber og at man må jobbe med å opprette gode par- og familierelasjoner. Videre punktuerer jeg på bruken av «i dag», som kan forstås som at familier brått og plutselig begynte å holde fokus på å skape en god hverdag sammen. Det å ønske seg en god hverdag er ikke bare koblet opp til unormale tider, men et prosjekt man kan anta at de fleste familier har. Prosjektet «å ha det godt som en familie» knyttes ikke bare opp til en familie i liminalfase, men kan forstås som et livslangt prosjekt som gjør seg gjeldende uavhengig av konteksten familien befinner seg i. Nettavisen presenterer en forventning til koronaperioden med negativ konnotasjon:

*«Livsendringer øker risikoen for at man havner inn i et dårlig spor. Folk som får barn får gjerne 15-20 prosent redusert partilfredshet. Jeg forventer det samme av koronaperioden»<sup>32</sup>.*

Videre henviser Nettavisen til utrygge tiders konsekvens og trekker likhetstrekk mellom koronaperioden og feriens bakside:

*«I en situasjon vi ikke vet hvor lenge varer, og vi har ikke den direkte innflytelsen på hverdagen, slik vi er vant med [...] utrygge tider blir tilknytningsbehovet i oss vekket til live. Vi kjenner på behovet for å høre til og ha noen som er der spesielt for deg [...] mange forhold kommer til å slite hvis krisen pågår såpass lenge at dette blir den nye hverdagen til folk [...] Vi ser jo dette etter hver ferie»<sup>33</sup>.*

VG referer også til ferie og «hyttesyken» i sin artikkel «Hva skjer med forholdet når man nærmest er innesperret sammen? Dette minner litt om fenomenet man ser i ferier: Den såkalte hyttesyken»<sup>34</sup>. Ferien, som ligger der som et ubrukt lerret, med forventinger og forhåpninger og ofte planlagt – inneholder også det aspektet at det er et brudd i rutiner, noe nytt, noe uavklart og annerledes. «Hyttesyken» henviser til en tid for familiens medlemmer «går mer oppå hverandre» hvor også rutiner endres.

---

<sup>32</sup> Nettavisen, 20.03.2020

<sup>33</sup> Nettavisen, 21.03.2020

<sup>34</sup> VG, 04.02.2020

Ved å leve isolert innenfor husets fire vegger, kan det argumenteres for at familien befinner seg i en liminalfase. De er hverken eller, de er både på jobb og hjemme – de er på skole, men hjemmefra. Man innehar alle roller samtidig og de klare grensene mellom arbeid, skole, treningssenter og hjem hvikes ut. Turner (1979 [1964]) argumenterer for at alle har en lik strukturell posisjon, alle har de samme status – eller mangelen på status, herunder ventende. Å være i en slik fase beskrives som lidende og belastende fordi de som befinner seg i den, derfor beskriver Turner (1979 [1964]) at dette ikke en langvarig fase. Gjennom media skrives dette frem gjennom at «livet er på vent», og en tilværelse bestående av endring i motsetning til samfunnets stabilitet. Individets rettighet til å delta «der ute», reise og besøke andre ble innskrenket.

I teorien presenterte jeg familien som et sosialt system, og hvordan ett av kjennetegnene er at innenfor det sosiale systemet finnes det en viss enighet om hvilke regler som er gyldige for samhandling. Liminalperioden, en mellomfase det «alt kan skje», kan sies å utfordre det sosiale systemet fordi familien tvinges ut av sine vannte omgivelser og hverdagssituasjoner. Det sosiale systemet kan sies å måtte redefinere seg på nytt, et slags indre oppgjør. Hvilke regler skal nå gjelde for oss? På den ene siden må familien finne ut på nytt hva som fungerer på dem, og på den annen side rekonstruere sin familieidentitet.

I søken på dette svaret er media i vår tid en påvirker, en kilde til inspirasjon, felles ideer, tilhørighet og kanskje for noen – en sannhet. Medias påvirkning på individet og deriblant dets seksualitet, selvbilde, kroppsbilde, kjønn og kjønnsstereotyper er vel skrevet om og frem, og spesielt fenomenet sosiale medier. Hvilken påvirkning massemedia har på familien som et sosialt system og hvordan de organiserer seg, og hvilke familieverdier som vokser frem på bakgrunn av det som leses i media. Massemedia har lettere for å forme opinionen på nye områder der det ikke har dannet seg faste holdninger enda (Syvertsen, 2018). Innenfor denne kategorien kan vi finne koronahjemme», fordi det ble et nytt område for familien og samfunnet som helhet.

Jeg har lett etter en adekvat sammenligning av koronahjemmet med andre hendelser og situasjoner i et forsøk på å kontekstualisere fenomener som vokser frem. Koronaperioden har blitt sammenlignet med krigstiden, men da i den forstand at det ikke var blitt satt inn like harde tiltak nasjonalt siden da. Her ønsker jeg å trekke inn artikkelen *Krigstidens hverdag* (Hjeltnes, 2011) som beskriver okkupasjonshverdagen og dets påvirkning på menneskers hverdagsliv. I det følgende vil jeg trekke sammenligninger til koronaperioden, og deretter se dette i lys av liminalitetsteorien.

Oppfinnsomhet ble veien til redning, og det lå en formidabel innsats bak for å få de hjemlige hjul til å gå rundt (Hjeltnes, 2011). Videre beskriver artikkelen hvordan man ikke ble hverdagseksperter på okkupasjonstiden over natten. Dette kan sammenlignes med koronaperioden, da endringen i hverdagslivet er så enorm at det krever tid for å skape en ny hverdag som oppleves givende og meningsfylt. Til tross for at 1943 ble kalt «det grå året», blomstret folks fantasi og kreativitet for fullt (Hjeltnes, 2011). I likhet med okkupasjonstiden måtte også familier i koronaperioden tenke kreativt rundt sin hverdag, og i dette ligger et potensial og en fordring om å benytte muligheten til å spille ut sin kreative side. Fenomenet «å være i mellom» eller være i liminalitet kan ha den fordel at den kan fylles med noe nytt. Den ligger der, litt som ferien, som et blekt lerret som kan gjøre hvem som helst til kunstner. Dette var det som skjedde under okkupasjonstiden i de tusen hjem, hvem som helst og alle kunne bli eksperter på å skape, bygge, gro og plante. «Kriseoppskrifter», ideen om å lage noe ut av lite, ble et begrep – og det spredte seg fra hjem til hjem (Hjeltnes, 2011). Til sammenligning ble koronaperioden store spørsmål knyttet til hvilke aktiviteter som kunne finne sted innendørs i de mange hjem.

Hjeltnes (2011) referer til «den store tyttebærkrigen» på samme måte som dorullene revet vekk fra butikkhyllene. Gjennom okkupasjonstiden høstet mann, kvinne og barn nye erfaring i å overleve (Hjeltnes, 2011). Men hvor høstet de det fra? Jo, hverandre. Menneskers opplevelser og erfaringer ble hentet fra direkte kontakt med mennesker under okkupasjonstiden. I vår tid hentes disse opplevelsene og erfaringene gjennom massemedia (Syvertsen, 2018). Syvertsen (2018) skriver også om de indirekte eksemplene på mediens påvirkning som agendasettere for folk valg av emner ved vanlige samtaler, og dermed deres



inntrykk av hvilke temaer som er viktige. Dette kan innebære at noen perspektiver på par- og familieliv oppleves som viktigere enn andre, og som er resultat – kanskje mer «riktig». Sammenligningsgrunnlaget blir større fordi de du sammenligner deg med flere.

Hjeltnes (2011) skriver videre at krigen snudde opp ned på tilværelsen, at krig kan både virke konserverende og radikaliserende. Krig splitter og sammenfiltrerer. Hjeltnes (2011) omtaler krigstidens hverdag med både entusiasme og med avsky. I fem år ble Norge okkupert, grensene mot havet og nabolandene ble bevoktet og forsøkt avstengt. Folk måtte søke om reisetillatelse og grensepass bare for å dra noen mil for å besøke kjensfolk. Titusener av forskrifter, forordninger, påbud og forbud, lover og reguleringer så dagens lys – og formørket folks liv. Men de klarte å skape en annen hverdag (Hjeltnes, 2011). Artikkelen gir håp om at det er mulig å skape en meningsfylt hverdag i en tid preges av annerledeshet og uvisshet. Okkupasjonstiden tvang familier inn i nye levemåter, og familier og dets individer fikk mulighet til å rekonstruere og redefinere seg på nytt.

Liminalitet beskrives som en periode hvor individer mister mye av det som *gjør dem til dem*. Dette kjennes igjen i både okkupasjonstiden og i koronaperioden. Isolert sett kan dette skape rom for nye nytt og uskrevet. Artikkelen om krigstidens hverdag beskriver hvor mening kan vokse frem «på trange steder», og menneskers iboende behov for å skape et godt liv for seg selv. Argumentet er at koronaperioden kan ha samme effekt, og at de fleste ønsker å lykkes, ønsker å ha det bra og ønsker å «få det til». Liminalitet kan sies å «kaste alt i været, alt og ingenting gjelder», og sees derfor som en smertefull tid å være i. Dette kan skape usikkerhet i individer, som igjen kan skape gnisninger i de relasjonene man er en del av. Argumentet er at mellomstasjonen som liminaliten representerer kan på den ene siden oppleves og leves som truende, farlig og usikkert, eller med en tro på at tiden er avgrenset og at tingenes tilstand vil normaliseres, men for nå gjelder andre regler og rammer. De reglene og rammene er opp til hver enkelt familie ut i fra sin kontekst å definere, målet må enda være at det oppleves meningsfylt for den enkelte.

Denne delen av oppgaven har forsøkt å belyse en del av liminalitetsteorien som omhandler det som er «betwixt and between», hverken eller. Forestillingen som skrives frem i media

støtter det liminale perspektivet ved å beskrive det som krevende å leve i uvisshet. Gjennom å trekke inn artikkelen om krigstidens hverdag har jeg forsøkt å trekke linjer mellom *da og nå*. På den ene siden for å tydeliggjøre menneskets behov for å skape en hverdag med meningsfylt innhold, og på den annen side for å fremheve at mennesker gjør så godt de kan og forsøker å tilpasse seg etter beste evne.

## 5 Mediepresentasjonens utfordringer

I det følgende vil jeg tematisere og problematisere medias ensformige fremstilling av koronahjemmet som utelukkende utfordrende. I materialet finner vi likevel positive glimt av nyanser i formuleringer slik som her:

*«Vi organiserer hverdagen ulikt, men de fleste har barnehage, skole og jobb på dagtid, mens ettermiddagene er fylt av aktiviteter og skolearbeid. Dette er strukturbærende rutiner, men nå brytes disse. For noen er det helt greit, og for noen er det vanskelig»<sup>35</sup>*

Noen lever livene sine tilsynelatende uaffektet av det media presenterer, men det finnes flere holdepunkt for at media blir bærende av sannheter og diskurser som publikummet adopterer, tar med seg, inkorporerer med egne og handler ut i fra. Som jeg skal komme tilbake til senere i oppgaven viser det seg problematisk for folk når media lager oppskrifter som blir vanskelige eller umulige å leve opp til, eller diskursene blir så rådende at de «låser» individet i ulike iscenesettelser. Det er også mulig at for de familiene som opplever sin nye hverdag som uproblematisk, er heller ikke de som klikker seg inn og leser på artikler som tilbyr scripts. De vil derfor heller ikke lese dem, la seg påvirke eller ta med seg ideer.

Norwich Grytdal (2019) tematiserer skam i sin masteroppgave, og trekker frem Rygh (2017) sin artikkel om skam som en sosial reaksjon som oppstår når egne eller samfunnets idealer eller forventninger brytes. Videre skriver Rygh (2017) at skammen forsterkes når man blir avslørt, å bli sett for «hva du egentlig er». I dette perspektivet kan man også forstå familien. «Koronaskam» er et begrep som har dukket frem i kjølevannet av pandemien, og handler om individers frykt for å teste seg i frykt for å teste positivt. Media blir i denne sammenhengen bærende for samfunnets idealer og forventninger, og da især hvordan media skriver om hvordan familier bør opptre eller egenskaper de bør ha. Å ikke kunne leve opp til de forventningene eller idealene kan føre med seg skam. Å tilkjenne at man har ikke har klart å

---

<sup>35</sup> Dagbladet, 18.03.2020

håndtere sine egne følelser kan dra med seg skam, flauhet og smerte (Norwich-Grytdal, 2019). Her ønsker jeg å trekke inn det vellykkede koronahjemmet for ytterligere drøfting.

De sterkeste føringene for det vellykkede koronahjemmet kan i ytterste konsekvens skape konstruerte fallgruver for par. Familier som krangler i en krevende tid er ikke ensbetydende med en familie som ikke klarer seg, og par som ikke har sex under koronaperioden går ikke nødvendigvis opp i oppløsning. Ved å lese gjentatte artikler hvor dette fremholdes kan det bli strevsomt for paret, og som Rygh (2017) uttrykker det kan det føre med seg skam, flauhet og smerte. Her kan det være nyttig for par hvis media trekker på flere diskurser og presenterer flere iscenesettelser. Media kan foreta seg språkhandlinger som favner mangfoldet i par- og familieliv, som igjen kan bidra til normalisering. Teoriene validerer det vanskelige med å leve hele livet sitt innenfor husets fire vegger, og kan være med på å skape en følelse av normalitet som kontrast til en følelse av mislykkethet. Dette kan være med å bidra til at i familier hvor det også krangles kan oppleve en mestring, at «vi klarte oss på tross av» og «vi gjorde så godt vi kunne». Å bli påmint at krangel kommer som en konsekvens av at individet ikke klarte å være «raus, åpen, god på kommunikasjon, pedagogisk og tålmodig» virker for meg for enkelt. På den ene siden tar ikke dette høyde for den konteksten familien er i, på den annen side anses familien som fastlåst og ikke et dynamisk sosialt system som er i utvikling. Med andre ord opplever familier utfordringer og krevende tider uavhengig av koronasituasjonen.

Folk sammenligner sin virkelighet opp mot mer eller mindre brukbare kart. I denne sammenhengen er kartet media presentasjoner av ulike måter å leve livene sine på. Med media som en pekepinn på hvordan man skal håndtere familielivet, og som Norwich-Grytdal skriver i sin masteroppgave så kan det å tilkjenne at man ikke har klart å håndtere følelser dra med seg skam, flauhet og smerte. Slik kan man også forstå par- og familielivet i koronaperioden, at det å tilkjenne at man ikke klarte å leve opp de ulike forventingene om et vellykket koronahjem føre med seg skam, flauhet og smerte.

For at mennesker skal være i stand til å håndtere stressfulle hendelser som skjer i livet, må hendelsene ha en logisk sammenheng (Sagy & Antonovsky, 2000), også kjent som *sense of coherence*. Mennesker må ha følelsen av å kunne påvirke det som skjer, og at det viktig at en

opplever å ha ressurser til rådighet for å kunne håndtere situasjoner. I denne sammenhengen kan ressurser sees på som kunnskap, og i en nærmest enestående tid er kunnskap mangelvare. Det finnes få tidligere erfaringer å trekke på, som gjør at følelsen og opplevelsen av sammenheng kan forsvinne. Følelsen av hvorfor det kjennes vanskelig å være sammen på denne måten, kan være forvirrende og skremmende. Det at individet heller ikke har mulighet til å påvirke sin egen situasjon i form av å være innelåst, vil også bety at det frie individet lever under tvang og blir begrenset av noe utenfra. I dette perspektivet er det ikke bare koronasituasjonen som begrenser handlingsrommet, men media gjør det også. Til kontrast kunne media advokert for «frihet innenfor låste vegger», ved å inkludere og fremme flere diskurser og perspektiver på familieliv. Når media innehar definisjonsmakt ville det mulig vært til stor hjelp for mange familier å høre flere stemmer. Noen familier vil nok kjenne seg igjen i artiklene, da overskriftene som få leserens oppmerksomhet er designet for at man skal klikke seg inn. Overskriftene er gjerne konstruerte på en slik måte at det skaper engasjement hos leseren, enten ved at leseren kjenner seg igjen, blir provosert eller nysgjerrig.

Ideen om at familien skulle være et fristed for alle vanskeligheter i livet og en buffer mot kriser (Øfsti, 2010) blir utfordret av koronahjemmet. Det blir dog utfordret fordi hjemmets innhold og betydning forandres. Hvorvidt en diskurs kan omtales som hegemonisk i forhold til andre diskurser avhenger av de øvrige diskurser den trekker på og konkurrerer med (Jørgensen & Phillips, 1999). Det kan argumenteres at forestillingene i tekstene snevrer inn familiens handlingsrom, men at de også snevrer inn forståelsen av familieidentiteten. Her fremstår materialet som svart/hvitt – enten ble man det vellykkede koronahjemmet eller det mislykkede koronahjemmet, og det kan potensielt blir et spørsmål om å «komme seirende ut eller ikke». Par som gikk fra hverandre kan også ha «seiret» i den forstand, men dette glimrer med sitt fravær i tekstene. Igjen kan det argumenteres for at mediene «låste» folk i en større forstand enn at de «bare var innelåst hjemme». De låste også muligens mennesker ved å snevre inn handlingsrommet. Det ville på den annen side være lite fruktbart å ikke anerkjenne mediens potensial. Media kan for mange være en arena hvor man søker råd, hvor det én opplever normaliseres og hvor man kjenner seg igjen. Men ville media mulig vært et bedre sted for «alle» hvis flere iscenesettelser eller perspektiver hadde fått kommet frem? Her ville intervju med familier som ikke kjente seg igjen i medietekstene vært en nyttig kilde, og man

ville fått et bredere bilde av hvordan de forholdt seg til media som presenterte en annen virkelighet enn de opplevde.

Videre kan det argumenteres at koronahjemmet satte familiens oppbygning, innhold og betydning av mor- og farsrollen tilbake i tid. Øfsti (2010) skriver at diskurser er med på å bestemme hva som kan bli sagt, eller i dette tilfelle bli skrevet. Spesielt tydelig ble dette i forestillingen av skilsmisse og konflikt. Oppgaven har allerede argumentert hvordan media presiserer rollefordeling i koronahjemmet, spørsmålet blir videre hvorfor media spiller på kjønn i en slik sammenheng. Media posisjonerer familien tilbake i en tradisjonell familiestruktur, som virker hegemonisk og noe «out of date». Nye familiekonstellasjoner, migrasjonsfamilier, likekjønnede par og aleneforeldre får liten plass i tekstene. På den ene siden er ikke artiklene gjenkjennbare for alle familier slik familien defineres i dag, og på den annen side vil ikke alle måter å spille ut familielivet sitt bli representert. Konsekvensen av dette er at det er mange familier som ikke blir representert i media, og det kan bli en ensformig fremstilling av familiens utfordringer.

Media gir oss ulike scripts og kritikken er at tekstene eller diskursen kan i ytterste fall bli en verden for seg selv, mens den mangfoldige sosiale virkeligheten kommer i bakgrunnen (Simensen, 2007). Som kontrast til sosiolingvistikken som tar utgangspunkt i samfunnet, setter sosialsemiotikken språkets kommunikative funksjon i sentrum (Veum, 2006). Sosialsemiotikk er studiet av hvordan språk og tekster brukes til å skape mening og fylle ulike sosiale funksjoner (Veum, 2006, s. 140). Videre skriver Raddum og Veum (2006) at i tillegg til å erkjenne tekstens informative funksjon, vektlegger det sosialsemiotiske perspektiver hvordan tekster brukes retorisk for å skape/understøtte sosiale relasjoner. I dette perspektivet er språkets hovedfunksjon sosial, og mening blir skapt i språklige prosesser der mennesker forhandler, konstruerer og påvirker sitt sosiale miljø (Veum, 2006). Argumentet understøtter at medietekster ikke bare fyller en underholdende funksjon, men som internaliseres og spilles ut i sosiale relasjoner.

Raddum og Veum (2006) forklarer videre at språklige prosesser er ei individuelle slik sosiale prosesser ikke baseres på individuelle handlinger. Alle ytringer, som tekster, fortellinger,

samtaler o.l bærer med seg ulike stemmer; individuelle, institusjonelle eller kulturelle (Veum, 2006). Tankegangen bygger på konsepter fra Bakhtins teori om at all tekst er dialogisk (Veum, 2006). Det bakhtinske perspektivet tar for seg ytringer som ikke er eksplisitt markert, men der man finner spor av stemmer som kan knyttes til andre eller tidligere uttalelser om samme emne hvor disse stemmene kan være belærende, informative, dømmende, normative eller sees i sammenheng med diskursmodeller (Stormyr, 2015). Raddum og Veum (2006) lener seg på Gees (2005 i Raddum og Veum, 2006) definering av begrepets innhold og betydning:

En diskursmodell viser til kulturelt baserte orienteringer eller «teorier» om hvordan verden henger sammen. Disse modellene er blitt rutinemessige og deles av mange i samfunnet. (s. 61-67)

Utgangspunktet for denne oppgaven er erkjennelsen av at tekst og samfunn står i et gjensidig påvirkningsforhold.

På den ene siden vil alle språklige og sosiale handlinger være påvirket av den sosiale sammenhengen de blir til i. På den andre siden bidrar tekster og sosiale praksiser til å opprettholde og skape ulike former for relasjoner, kunnskap og viten om verden. (Hitching et al., 2011, s. 11)

I dette tilfelle innebærer dette at medietekstene påvirker oss, og vi påvirker den. Diskursteorien legger til grunn av den sosiale virkeligheten er diskursiv (Johannessen et al., 2016). Forfattere peker på det samme forholdet mellom tekst, tale og samfunn og argumenter for hvordan den diskurser konstruerer den sosiale verdens mening, og bringer også inn perspektivet om at en diskurs aldri kan lukkes helt da de hele tiden endres i kontakt med andre diskurser (2016, p. 225). Den diskursive kampen som utspiller seg handler om at ulike diskurser kjemper om herredømmet over og et ønske om å skape entydighet i språket (2016, p. 225).

Utgangspunktet for denne masteroppgaven er at media spiller en rolle i utarbeidelsen av kartet. Media har mulighet til å tegne kart som maskerer seg som terrenget, altså at de beskriver virkeligheten i form av riktig, beste vei, feil vei eller i verste fall eneste vei. Media

som agendasetter vil jeg gå nærmere inn på senere i oppgaven. Heller ikke innenfor media, eller noen annen sted ifølge Bateson (i Jensen, 2011), kan man beskrive virkeligheten og danne seg et bilde av den på en objektiv eller nøytral måte. Iakttagelsen er en del av det hele, og alle beskrivelser som er gjort er gjort av noen som selv er en del av det hele. Denne observatør-avhengigheten gjør at man får mange ulike og sprikende beskrivelser ut fra øyet som ser (Jensen, 2011, s. 94). Her skriver Jensen (2011) at i stedet for å strebe etter den rette beskrivelsen, kan man heller prøve å finne den mest brukbare eller fruktbare beskrivelsen, eller se om det kan være nyttig å kombinere beskrivelser.

Raddum og Veum (2006) stiller seg bak en lik forståelse av medienes rolle. Spørsmålet om kildebruk i medietekster må knyttes til hvordan tekster skaper virkelighet. I dette ligger det en erkjennelse av at tekster aldri kan avbilde virkeligheten (Veum, 2006). Spørsmålet blir heller i hvilken grad en tekst lykkes i å presentere sine verdivurderinger som naturlig og normal kunnskap og mening (Veum, 2006).

«Foreldrene er arkitektene i familien» (Tilden & Dattilio, 2006, s. 10). I dette perspektivet er det naturlig at det fokuseres på foreldrene i artikkelen. Sosiale system vil trolig alltid forsøke å finne måter å opprettholde likevekt på, og i koronaperioden hviler dette på foreldrene. Tilden og Dattilio (2006) presenterer i sin artikkel *Familieskjemaer*, en innføring i skjemaer som strukturerer organiserte tanker og persepsjon hos individet, som igjen får påvirkning på personens bidrag inn i et familiesamspill:

Skjemaet har en adaptiv funksjon ved at de organiserer personens livserfaringer, de prosessbehandler informasjon og sturer tolkning inn i meningsfulle sammenhenger og stabile meningsstrukturer. (Tilden & Dattilio, 2006, s. 16)

Familieskjemaer utgjør strukturer, referanserammer eller «kart», og vil gi informasjon til individet om hvordan familien oppleves. Her kan det argumenteres for at hvis individet på den ene siden opererer etter et «kart» med tanke på familieskjema mens media presenterer et annet «kart», kan dette skape forvirring for den enkelte. Medias fremstilling av virkeligheten, eller «kartet», kan ha konsekvenser for hvordan en forstår seg selv og sine familierelasjoner. Dette vil bli drøftet videre i neste del «forestillingens betydning i familieterapien».



Analysen har vært todelt. På den ene siden har jeg brukt kritisk diskursanalyse for å kjenne igjen og hente frem iscenesettelser om par- og familieliv presentert i en ekstraordinær tid. Den ekstraordinære tiden, konteksten, er forankret og forklart ved å bruke sosialantropologiske og sosiologiske teorier. Dette underbygger ett av diskursanalysens mål om å trekke diskurser og kontekst sammen. Sagt på en annen måte; diskursanalyse får en «bare så langt», og deretter kan samfunnsvitenskapelige teorier være til hjelp for å drøfte fenomenene som oppstår i den gitte konteksten. I neste kapittel tar vi et steg inn i terapirommet, for å se på forestillingenes betydning for familieterapien.

## **5.1 Betydning for familieterapien**

I denne delen av oppgaven ønsker jeg å belyse iscenesettelsens betydning for familieterapien. Videre trekker jeg inn diskursiv parterapi, for å se på hvordan diskursive formuleringer i terapirommet for å finne ut av parets kunnskap om det å leve sammen, og hvordan dette er sosialt, kulturelt og historisk konstruert (Øfsti, 2017, s. 299). Deretter trekker jeg inn den «ikke-vitende-posisjon» som et paradigmeskifte for familieterapien, og anerkjennelse og empati som viktige for det relasjonelle båndet.

Familieterapiens grunnstein er det sirkulære perspektivet. Erkjennelsen av at alle mennesker påvirkes av og påvirker de menneske man er i en relasjon med (de Flon, 2019, s. 15). Familieterapeutiske samtaler er på sin side en arena hvor vanskelige og krevende tanker, følelser og erfaringer kan komme frem som kan hjelpe familien som en helhet (de Flon, 2019, s. 15). Både de mer tradisjonelle familier og «ny-familier», som består av «dine, mine og våre barn-familier», kan ses på som et unikt sosialt system med sine egne strukturer og kommunikasjonsmønstre (de Flon, 2019, s. 16). Disse mønstrene påvirkes av utenforliggende forhold, men også interne. Argumentet i denne oppgaven er at media påvirker av de utenforliggende slaget. Det nærmeste forfatteren i Håndbok i familieterapi (2019) kommer en definisjon av hva en familie er lyder som følge:

Det er minst en gruppe mennesker oftest bestående av minst to generasjoner, hvor samhandlingen preges av noenlunde etablerte og stabile strukturer, og hvor disse også skiller dem fra andre familier. (s. 16)

Hovedpoenget med familierterapi er at den «*både har som utgangspunkt og eksplisitt fokus de aktuelle kontekster og relasjoner som de hjelpesøkende personen inngår i*» (de Flon, 2019, s. 17). Det er mange årsaker til at familier søker hjelp. Én av dem kan være at de ikke opplever å mestre familielivet, og at relasjonene mellom dem er strevsomme og de ønsker hjelp til å komme videre. «Et ønske om å bli ledet fra kaos til harmoni; fra uro til ro» (Øfsti, 2010, s. 25) Èn måte å møte dette på i familierapeutisk kontekst er å adressere hvilke ideer de har om familielivet sitt, altså hvilke handlingsrom de har gitt seg selv og hvilke betydning de legger i det som skjer. Her innebærer det en dekonstruksjon som metode, som viser til en praksis som analyser begreper for å oppdage og gjenkjenne de underliggende og implisitte meninger av et fenomen, begrep eller en diskusjon (Øfsti, 2010, s. 24). Et par kommer til parterapi fordi en eller begge opplever mangler i parforholdet. Gjennom å snakke om ideen om paret – eller ideen om et kjærlighetsliv, kan terapeuten avdekke et script eller en forestilling om hvordan paret ønsker at sitt samliv så ut. Ved å ta tak i disse elementene ved narrative kan terapeuten gå inn i dem, og stille spørsmål om sammenhenger og ideer knyttet til samliv og familie. Svarene kan være mange – for eksempel «det er slik jeg alltid har sett det for meg», «det er slik mine foreldre hadde det» eller «det er jo *det* som er kjærlighet».

Argumentet i denne oppgaven er at media kan være en kilde til denne typen kunnskap om hvordan et par *burde* se ut, eller hva en familie *burde* være. Her blir medias fremstilling noe familier måler seg opp imot. Med andre ord skapes et ideal som det tidvis kan være vanskelig å leve opp til. Når familien opplever nederlag sett opp mot idealet kan dette bringe med seg en opplevelse av en mislykket familie eller skam slik Rygh (2017) skriver om. Det paradoksale er at terapeuter som sitter i den andre stolen lener seg på «inspirasjonskilder til parterapi [...] som er formet av kulturens ulike diskurser om hva par kan og skal være, historisk og i samtiden» (Øfsti, 2010, s. 37). Diskurstenkningen vil kunne sette både terapeut og hjelpesøkende i en posisjon hvor de kan bli klar over de rådende ideer, for så å bli bevisst at

det finnes andre måter å være par på og avdekke andre forestillinger som kan bidra til å skape roen som par er ute etter.

Dette er ikke det samme som å si at kun ved å endre tankemåter så forsvinner menneskers utfordringer, men det setter enhver i posisjon til å tenke utenfor samfunnets idealer og rammer for så å gå inn i egne idealer og forestillinger. Poenget Øfsti (2010) skriver frem er hvordan synliggjøring av det implisitte og selvsagte har en forankring i kulturelle diskurser. Videre skriver Øfsti (2010) at terapeuter deltar implisitt i diskurskampen og tematiserer hvor terapeutens spørsmål og refleksjoner har opphav i. Det er nyttig for terapeuten å bli seg selv bevisst hvordan disse refleksjonene siver ut i samtalen og hva de ulike synene representerer av handlingsrom for klientene (2010, s. 75).

Når noe alvorlig skjer i et parforhold, opplever mange av parforholdets struktur trues (Øfsti, 2017). Dette kan sammenlignes med koronasituasjonen, hvor media presenterer de mange farer for parforholdet. Øfsti (2017) gir noen eksempler på utforskende empatiske formuleringer i terapirommet, herunder anerkjenne at parforholdet er under press. Dette er i tråd med hvordan media presenterer koronasituasjonen påvirkning på paret, herunder hvordan det påfører par- og familier stress. Andre eksempler på utforskende, diskursive formuleringer handler om en utforskning med paret om deres verdier, hva de har lært om for eksempel sorg, svik og tilgivelse og hvordan paret opprettholder verdier i handlinger (s. 307). Ved å stille disse spørsmålene vil parets diskurser, eller de diskursene de trekker på, komme til syne. Dette gir en mulighet til å utforske videre med paret, og kanskje åpne opp for andre forståelser som innebærer at paret kan nærme seg hverandre.

I diskursiv terapi er det viktig å studere og forstå hvordan språket vi bruker, er med på å åpne og lukke handlingsrom, og aktivt inkluderer historiske og kulturelle perspektiver for å få en innsikt i hva som blir og oppleves som vanskelig i et samliv. (Øfsti, 2017, s. 309).

Ved å inkludere den sosiokulturelle konteksten i terapirommet vil det åpne opp muligheten introdusere alternative ideer, og herunder åpne et handlingsrom som er blitt trangt og

normativt (Øfsti, 2017, s. 309). Dette setter terapeuten i en posisjon av selvrefleksivitet, og være bevisst om hvor bidragene og innspillene i samtalen kommer fra, om det er fra klienten eller terapeuten. Selvrefleksivitet fordrer også en undring og nysgjerrig på seg selv som terapeut. Hvor har jeg mine ideer fra og hvordan påvirker de meg i møte med andre?

To aspekter ved denne terapeutposisjonen er interessant – det at vi ikke kan vite eksakt, og det at virkeligheten ligger i språket (Oddli & Kjøs, 2001). Språket blir dermed verktøyet for endring. Klienten og terapeuten skaper sammen en virkelighet gjennom språket (2001). Et annet aspekt ved den familierapeutiske settingen er «den ikke-vitende»-posisjon. Lorås og Ness (2019, s. 30) skriver at forståelsen av den rollen har endret seg – fra en instruerende terapeut til en terapeut som foreslo alternative posisjoner og forståelsesformer, og som lot familien selv bestemme hvilken kunnskap og innspill som var relevante for dem. Den ikke vitende posisjon gir terapeuten mulighet til å lytte aktivt, og herunder åpne opp for validering av klienten. Duncan (2012) skriver om det relasjonelle båndet og valideringens plass i dette forholdet. Validering henviser til en oppriktighet i den terapeutiske relasjonen og en aksept for klienten for den klienten er. Videre skriver han at «det innebærer at du prøver å rettferdiggjøre klientens opplevelse i lys av vanskelige omstendigheter – at de har god grunn til å føle, tenke og oppføre seg som de gjør» (s. 164). Dette er i tråd med hva Øfsti (2017) skriver om å stemme seg inn som innebærer medfølelse og innlevelse. Både Øfsti (2017) og Duncan (2012) adresserer empatiens rolle i den terapeutiske relasjonen, og hvordan empati kan formidles via ordvalg. På den ene siden vil klientene føle at deres følelser blir anerkjent, og på den annen side også oppleve at terapeuten lytter med det empatiske øret.

## 6 Avsluttende refleksjoner

I denne oppgaven har tanken vært å se medias presentasjon av par- og familieliv i et diskursivt perspektiv. Jeg har tatt utgangspunkt i medias iscenesettelser av par- og familieliv i koronaperioden, 20. mars til 24. april. Underveis i materialet har jeg stilt ulike spørsmål til teksten for å gå et bedre grep på hvilke iscenesettelser media presenterer i teksten, hvilke scripts som skrives frem og hvilke sosiale implikasjoner disse kan ha for det levde liv. Videre har jeg sett på hvilke konnotasjoner tekstene bærer preg av. Jeg har også valgt å se på sosiologiske og sosialantropologiske tekster for å kontekstualisere fenomener media bringer på bane.

Jeg har sett på medias presentasjoner av hvordan folk skal leve livene sine i en liminalfase. Liminalfase, med sine distinkte karakteristikk, er ment å være kortvarig fordi den bringer med seg så mye smerte. Det er mitt argument at for å skrive tekster som vil være til hjelp for andre, må teksten forstå sin kontekst, og hvilke forutsetninger mennesket har i den gitte konteksten. Ser man mennesket i en liminalfase normaliseres de negative fenomenene som vokser frem nettopp i en krevende tid. Tekstene formidler og konstruerer noe. De kan formidle noe om kunnskap og forestilling om verden, og de kan formidle og konstruere sosiale relasjoner og identitet og selvforståelse (Hågvar, 2013). Nordal (2015) argumenterte for hvordan liminalfasen skaper rom for at en viss type kunnskap får en spesialfunksjon. Det er mitt argument at media får en slik funksjon i en tid hvor mange søker nettopp kunnskap og informasjon. Tekst produseres for å generere klikk (Hågvar, 2015, s. 216), noe som igjen kan fortelle oss at 511 artikler om koronasituasjonen fra fire mediehus på omlag to uker gir grunnlag for å fastslå en interesse for temaet. Gjennom sitatet *«det er opp til hver enkelt familie hvordan de vil gjøre det, men det er viktig å snakke om hvordan det best kan løses»*<sup>36</sup> åpner media opp for at løsningene er mange, og at det er flere veier til rom og et godt familieliv. Likevel presenterer de en «beste løsning», og slik jeg tolker sitatet proklamerer de indirekte at den beste løsningen skrives frem av media. Dette er i tråd med Skrede (2017) argument om hvordan visse idelogier naturaliseres og fremstår som de beste – eller enda

---

<sup>36</sup> Dagbladet, 17.03.2020

bedre – som det eneste alternativet vi har (s. 29). En uke senere publiserer samme mediehus følgende sitat:

*«Man skal være forsiktig med å prakke på andre egne løsninger».<sup>37</sup>*

Denne uttalelsen sier mulig noe om deres egen rolle som noe som «prakker på». Her kan det tenkes at media viser en selvrefleksivitet, en selvinnsikt over maktposisjon og som skaper av diskurser. Sitatene står for meg som beskrivende for medias tvetydighet og dobbeltkommunikasjon som kan bli forvirrende for leseren. Jensen (2011) skriver at i stedet for å strebe etter den rette beskrivelsen, kan det være nyttig å kombinere beskrivelser eller finne en som oppleves som brukbar eller fruktbar. Medias rolle kan ha en nytteverdi i dette, men den kan også påføre par og familier beskrivelser som blir grunnlaget for familieidentiteten. Vi forstår oss på nytt gjennom det vi leser, og faren er at den forståelsen ikke bærer frukter eller gjør at noen av familiemedlemmene opplever seg og sitt samspill i et negativt lys, som igjen fører til negativ samhandling.

Ett av spørsmålene jeg stilte meg var hvilke konnotasjoner som brukes i teksten. I kapittel 4.1 presenteres funnene, herunder organisert gjennom å kartlegge den avhengige variabelen, medietekstens vinkling av koronahjemmet, med verdiene positiv, negativ eller nøytral. Av ti artikler er det syv artikler som har en negativ vinkling, en har en positiv vinkling og to fremstår som nøytrale. Dette gir grunnlag for å argumentere for at Koronahjemmet bærer gjennomgående preg av å være negativt konnotert; noe vanskelig, uutholdelig og strevsomt. Det er vondt å ha det vondt. Det vet vi, skriver Øfsti (2008). Det å kunne formidle en kunnskap som befri individet fra sin private relasjonelle smerte eller i det minste gi det litt fri (Øfsti, 2008) har verdi. Oppgaven søker også dette, å være et fristed eller et sted for meningssammenheng og økt handlingsrom.

---

<sup>37</sup> Dagbladet, 24.03.2020

Det er få artikler som skriver frem koronahjemmets potensial og håp. Videre er det en kjensgjerning at artikler skrives fordi de generer klikk og lesere. I det sirkulære perspektivet kan det se slik ut: Media skriver om skilsmisse, leseren klikker seg inn, som igjen fører til ytterligere artikler om skilsmisse. På denne måten kan media også fungere som en termometer av hva publikummet er opptatt av. Videre plasseres familien gjerne som et offer i tekstene ved at media presiserer at familien er utsatt for noe de ikke kan rå over. Hågvar (2015) fant den samme posisjonen av gjennomgangsmodelleseren, og jeg stiller samme spørsmål som han: Det er kanskje ingen dårlig karakteristikk av par og familier anno 2020?

Diskurser er med på å bestemme hva som kan bli sagt, og hvordan vi kan snakke om par- og familierelasjoner. En av diskursen som gjør seg tydelig i materialet som er analysert i oppgaven er konfliktdiskursen og skilsmissediskursen. Begge fremstilles de med negativ konnotasjon, og skrives frem som 1) noe som kan unngås ved å gjøre slik, og 2) vedvarende konflikt ender i stor sannsynlighet i skilsmisse. Pressetekster er hverdagstekster og blir derfor hverdagsanalyse (Hågvar, 2015). Å forstå «koronahjemmet» i lys av teorien om «den totale institusjonen» og rolleteori kan gi oss verdifull informasjon om hvorfor ulike fenomener, som konflikt, spiller seg ut som de gjør. Skrede (2017) tydeliggjør denne oppgavens formål, ved å trekke frem hvordan analyse av tekster kan peke på hvordan alternativer reduseres ved hjelp av språklige virkemidler. Det er også interessant å se på hvordan forestillingene i media oppleves frigjørende eller begrensende. Slik jeg tolker materialet kan forestillingene gjøre begge deler. Den kan både begrense noen familier, men også legitimere og dermed frigjøre andre.

Det interessante er også å se på hvordan fortellingene i media oppleves frigjørende eller begrensende:

*«Gunn» har lest artikler om de negative konsekvensene koronatiltakene skal ha for de med psykiske vansker, og hvor vanskelig det skal være å tilbringe så mye tid med familien. «Gunn» har det derimot ikke verre. Hun har det bedre.»<sup>38</sup>*

---

<sup>38</sup> Nettavisen, 23.04.2020

Artikkelen taler for begge sider. På den ene siden har «Gunn» lest at koronatiltakene har negative konsekvenser og hvor vanskelig det skal være å tilbringe tid med familien. Dette er en begrensende uttalelse i medias fremstilling. Videre opplever «Gunn» at dette ikke stemmer i hennes tilfelle, og at hun ikke har det verre med bedre. En slik forståelse ville mulig ikke nådd «Gunn» med mindre hun ble satt i en posisjon til å reflektere.

Oppsummert kan man si at media tegner et kart som mennesker sammenligner seg med, finner inspirasjon i eller viker vekk fra, men som ikke nødvendig gjenspeiler terrenget. Tekster i media kan engasjere, irritere, frustrere og begeistre. Publikummet leser tekstene og tolker det innenfor sin ramme, med sine forutsetninger og forforståelse. På mange måter er vi programmert, eller forhåndsinnstilt, til å nødvendigvis ikke stille kritiske spørsmål til det vi leser. Øfsti (2010) skriver:

*Disse tekstene er mye mer enn underholdning og tidtrøytte. De er levd liv, manuskripter som puster og ideer som vil bli sett. Vi kan ikke unnslippe dem; vi oppsøker dem, og vi lærer. (s. 38)*

Den typen informasjon som kommer frem i denne oppgaven kan være nyttige i det terapeutiske rom fordi det gir både paret og terapeuten en fornemmelse av hva som kan anses å være vanlig, og hva som fraviker fra det normale. Det å anerkjenne klienten innebærer også å anerkjenne at man gjør så godt man kan. Dette er en empatisk holdning til de mennesker man møter, og taler til deres vilje og ønske, og dette kan gjøres ved å lytte aktivt og være anerkjennende for det paret eller den familien man sitter ovenfor. Parets og familiens problemer kan ikke kun ansees som internt anliggende, men at problemene oppstår i en kulturell kontekst (Øfsti, 2017, s. 309). Oppgaven gjør et forsøk på å belyse den kulturelle konteksten problemene oppstår i, som igjen kan være et grunnlag for utforskning med familien. Ved å anerkjenne at det er mer tid paret og familien enn de interne prosessene, anerkjenner man også at konteksten par og familier lever i påvirker dem, og kan sette de i posisjoner og mønstre som er vanskelig å bryte ut av på egen hånd.



Det kan videre bli et produktivt utgangspunkt for utforskning med par og familier med spørsmålet om hvilke ideer de har om seg selv. Avslutningsvis vil jeg presentere oppgavens svakheter og tanker om videre forskning på feltet.

### **6.1.1 Oppgavens svakheter og videre forskning**

I all forskning er det viktig å ha i mente studiens reliabilitet, validitet og om funnene kan generaliseres. For å ivareta studiens reliabilitet har jeg gitt en introduksjon av alt materiale som er anvendt i oppgaven under «utvalg og avgrensning», herunder vært spesifikk og konkret i beskrivelsen av utviklingen av data (Thagaard, 2018, s. 188). Under kapittel fire presenteres «primærdata», som er i den grad det er mulig adskilt fra forskerens fortolkninger (s. 188). Validitet handler om i hvilken grad forskeren evner å vise til teoretisk transparens, og at man beskriver det teoretiske ståstedet som legger grunnlag for tolkningene (Thagaard, 2018, s. 189). Utover dette har jeg redegjort for at det finnes alternative tolkninger, men begrunner mine valg og konstruksjoner sett opp mot teori og transparens i analysematerialet (s. 189). Dette innebærer å anerkjenne en subjektposisjon, og at materialet tolkes gjennom forskeren og er derfor preget av det.

Slik fremstår oppgavens svakhet, både at utvalget kunne vært større ved å inkludere flere aviser og at tekstene kunne blitt tolket med en annen forståelsesramme. Dette ville gitt oppgaven ytterligere tyngde og favne større. Det ville også styrket oppgaven å gjennomføre en studie blant par- og familier på hvordan de opplevde at medietekstene påvirket deres hverdagsliv. Dette kunne gjøres både gjennom intervjuer hvor man snakket om hvordan man forstår egen familie i lys av media, hvordan de opplevde sitt koronahjem, men også deltakende observasjon hvor man fikk anledning til å se hvordan familier spiller ut sine iscensettelser og diskurser. Om studiens funn kan generaliseres er et viktig spørsmål. Analysene som har blitt gjort gir ingen endelig fasit over medias forestilling om koronahjemmet eller som Hågvær (2015) skriver «de er bare noen utvalgte dykk under overflaten». Analysen kan derimot gi indikasjoner på hvilke diskurser media trekker på i sin iscenesettelse av par- og familieliv, og i forlengelse av dette gi et innblikk inn i koronahjemmet.



# Litteraturliste

- Aars, H (2020, 29. mars). Mann (35): Singel i corona-tid. Hva med sex? VG, s. 25
- Burr, V, (2015). *Social constructionism*. New York: Routhledge
- Bratberg, Ø. (2014). *Tekstanalyse for samfunnsvitere*. Cappelen Damm Akademisk.
- Broch, T. B. (2020). Introduksjon: Hjem (met) i og etter Gullestad. *Norsk antropologisk tidsskrift*, 31(01-02), 5-19.
- Brøgger, J. (1999). *Psykologisk antropologi*. Cappelen akademisk forl.
- Dahl, Ø. (2019, 09. januar). Diskurs, sannhet og makt. I *Nasjonal Digital Læringsarena*. Hentet fra <https://ndla.no/nb/subject:18/topic:1:193544/topic:1:82742/resource:1:82769?filter=s=urn:filter:b9e86c43-93b8-49e9-81af-09dbc7d79401>
- De Flon, H. (2019). Hva er familieterapi. I Lorås og Ness (Red), *Håndbok i Familieterapi*. (1.utg, 15-25). Fagbokforlaget.
- Douglas, M. (1991). The idea of a home: A kind of space. *Social research*, 287-307.
- Duncan, B. L. (2012). *Bli en bedre terapeut*. Gyldendal akademisk.
- Ellingsæter, A. L. & Widerberg, K. (2012). *Velferdsstatens familier: nye sosiologiske perspektiver*. Gyldendal akademisk.
- Elvestad, E. (2015). Barn av informasjonsrike medieomgivelser: En studie av norske elever og studenter sitt forhold til nyheter i tradisjonelle og sosiale medier.
- Eriksen, T. H. (1998). Små steder–store spørsmål. *Innføring i sosialantropologi*, 2. @
- Fairclough, N. (1995). *Media discourse*. London, Arnold.
- Fairclough, N. (2003). *Analysing discourse: Textual analysis for social research*.

- Fairclough, N. (2008). *Kritisk diskursanalyse. En tekstsamling*.
- Fairclough, N. (2013). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. Routledge.
- Frantzen, H. (2015). *Moderskapets forestillinger i vår tid; Og forestillingenes påvirkningskraft på familien, individene og familieterapeuten. «Mother blaming», «middelklassens foreldreskap» og «den betingelsesløse morskjærligheten»* [Høgskolen i Oslo og Akershus].
- Gauntlett, D. (2008). *Media, gender and identity: an introduction*. I. Routledge.
- Gennep, A. V. (1960). *The rites of passage*. I. Chicago: University of Chicago Press.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age*. Stanford university press.
- Goffman, E. (1961). *Essays on the social situation of mental patients and other inmates*. Doubelday.
- Goffman, E. (1974). *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. Harvard University Press.
- Goffman, E. (1978). *The presentation of self in everyday life*. Harmondsworth London.
- Goffman, E. (1981). *Forms of talk*. University of Pennsylvania Press.
- Goffman, E. (2002). *The presentation of self in everyday life*. 1959. Garden City, NY, 259.
- Goffman, E. (2014). *Hverdagslivets rollespil* (Bd. 1). Samfundslitteratur.
- Gullestad, M. (1989). *Kultur og hverdagsliv: på sporet av det moderne Norge*. Universitetsforlaget.
- Haugli, T. (2004). Til barnets beste. Familiebilder – familiemønstre i endring. *Kirke og Kultur*, 109(3), 345-360. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3002-2004-03-04> ER
- Hellevang, Synne (2020, 2. april). Rådene mot hjemmekrangel. *VG*, s. 32-33

- Heimdal, M. R., Dørmænen, A. & Træen, B. (2008). Kragling i parforhold. *Tidsskrift for norsk psykologforening*, (6).
- Hitching, T. R., Nilsen, A. B. & Veum, A. (2011). *Diskursanalyse i praksis: metode og analyse*. Høyskoleforlaget.
- Hjeltnes, G. (2003, 9. april). Krigstidens hverdag. I *Aftenposten*. Hentet fra [https://www.aftenposten.no/norge/i/5EvWK/krigstidenshverdag?utm\\_source=kopierlink&utm\\_content=deleknapp&utm\\_campaign=bunn](https://www.aftenposten.no/norge/i/5EvWK/krigstidenshverdag?utm_source=kopierlink&utm_content=deleknapp&utm_campaign=bunn)
- Hågvar, Y. B. (2013). Djevelen ligger i diskursen – En kritisk diskursanalyse av Marte Krogh-saken i VG. *Norsk medietidsskrift*, 20(3), 200-222 ER. [http://www.idunn.no/nmt/2013/03/djevelen\\_ligger\\_i\\_diskursen -  
en kritisk diskursanalyse av](http://www.idunn.no/nmt/2013/03/djevelen_ligger_i_diskursen_-_en_kritisk_diskursanalyse_av)
- Hågvar, Y. B. (2015). *Å forstå avisa: Innføring i praktisk presseanalyse* (3. utg.). Fagbokforlaget Bergen.
- Jennings, N. (2017). Media and Families: Looking Ahead. *Journal of Family Communication*, 17(3), 203-207. <https://doi.org/10.1080/15267431.2017.1322972>
- Jensen, P. (2009). *Ansikt til ansikt: kommunikasjons-og familieperspektivet i helse-og sosialarbeid*. Gyldendal akademisk.
- Jensen, P. (2011). *Mellom ordene: kommunikasjon i profesjonell praksis*. Gyldendal akademisk.
- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg. utg.). Abstrakt.
- Johnsen, A. & Torsteinsson, V. W. (2012). *Lærebok i familieterapi*. Universitetsforl.
- Jørgensen, M. W. & Phillips, L. (1999). Diskursanalyse som teori og metode [Discourse analysis as theory and method]. *Roskilde: Roskilde Universitetsforlag*.

Knappskog, K. (2001). Lykkelige foreldre. Lykkelige barn?: voksne barn og foreldrenes skilsmisse.

Lock, A. & Strong, T. (2014). *Sosial konstruksjonisme: teorier og tradisjoner*. Fagbokforlaget.

Lorås, L. & Ness, O. (2019). *Håndbok i familieterapi*. Fagbokforlaget.

Luhmann, N. (1995). *Social systems*.

Moxnes, K. (2003). *Skånsomme skilsmisser: med barnet i fokus*. Høyskoleforl.

Nettavisen. 20.03.2020. *Ekspertene tror korona vil gi flere skilsmisser.*

<https://www.nettavisen.no/nyheter/innenriks/eksperter-tror-koronakrisen-vil-gi-flere-skilsmisser/s/12-95-3423940959?key=2021-05-27T19%3A42%3A05.000Z%2Fretriever%2F0b4b8439c820e8ec8cae4f282d9b45ec402fcbd5>

Nettavisen. 20.04.2020. *Disse fem tingene kommer vi trolig ikke til å begynne med igjen selv om koronaen blir borte.*

<https://www.nettavisen.no/livsstil/disse-fem-tingene-kommer-vi-trolig-ikke-til-a-begynne-med-igjen-selv-om-koronaen-blir-borte/s/12-95-3423955938?key=2021-05-27T19%3A43%3A35.000Z%2Fretriever%2F798ff383d3ab2c9ac8534fbea1317a3c4cb11b66>

Nettavisen. 21.03.2020. *Etter koronakrisen: Babyboom, skilsmisseboom og nye kjærestepar.*

<https://www.nettavisen.no/livsstil/etter-koronakrisen-babyboom-skilsmisseboom-og-nye-kjarestepar/s/12-95-3423938927?key=2021-05-27T19%3A38%3A05.000Z%2Fretriever%2F8332fec8dc884a496e7b31a248b2963ea0efe233>

Nettavisen. 23.04.2020. *Noe er også bedre nå.*

<https://www.nettavisen.no/nyheter/noe-er-ogsaa-bedre-na/s/12-95-3423957612?key=2021-0527T19%3A40%3A57.000Z%2Fretreiver%2F37bef7567b41afe0faa729a73f846e8f1b3c4075>

Nordal, S. R. (2015). "Skal ikke livene våre snart begynne?"—En sosialantropologisk studie av ventetiden blant asylsøkere i Trondheim [NTNU].

Norwich-Grytdal, K. (2019). *Stemorsrollen—en rolle med uklart manus? En diskursiv analyse av stemorsrollen* [VID vitenskapelige høyskole. Diakonhjemmet Oslo].

O’Keeffe, A. (2011) ‘Media and Discourse Analysis’, in Gee, J. & Handford M. (eds), *The Routledge Handbook of Discourse Analysis*. London: Routledge, p 441-454.

Rettie, R. (2004). Using Goffman's frameworks to explain presence and reality.

Rogstad, J. & Sterri, E. B. (2018). Passe inn og passe til. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 59(1), 41-65. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-291X-2018-01-03>

Rygh, O. (2017). Skyld og skam. *Tidsskrift for Den norske legeforening*.

Sagy, S. & Antonovsky, H. (2000). The development of the sense of coherence: A retrospective study of early life experiences in the family. *The international journal of aging and human development*, 51(2), 155-166.

Selmer, S.S (2021, 19. februar). #jeføderikkealene. I *Nettavisen Norsk debatt*. Hentet fra <https://www.nettavisen.no/norsk-debatt/jefoderikkealene/o/5-95-185296>

Simensen, J. (2007). Norsk misjonsforskning: Faser i utviklingen av historiske studier. *Norwegian Journal of Missiology*, 61(4), 227-248.

Skrede, J. (2017). *Kritisk diskursanalyse*, Oslo: Cappelen Damm Akademisk

Stormyr, H. D. (2015). *Avvikende handlinger—avvikende personligheter?—En diskursanalyse av medias fremstilling av overgriper i Alvdal-og Vågå-saken* [Høgskolen i Oslo og Akershus].

- Svennevig, J. (2013). *Språklig samhandling. Innføring i kommunikasjonsteori og diskursanalyse*. (2. utgave. utg.).
- Syvertsen, T. (2018, 2. november) Massemedier. I *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet fra <https://snl.no/massemedier>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode* (Vol. 5). Bergen: Fagbokforlaget.
- Tilden, T. & Dattilio, F. M. (2006). Familieskjemaer—En kognitiv tilnærming i familierapi. *Fokus på familien*, 35(01), 4-21.
- Tjelmeland, H. (2004). Aviser som historisk kilde. I EB. Roalsø. *Å skrive i motvind*.
- Tolo, A. (2008). Den moralske diskursen i norsk bistandsarbeid: Noen kommentarer til en doktoravhandling og en disputas. *Norwegian Journal of Missiology*, 62(3), 157-170.
- Turner, V. (1979 [1964]). *Betwixt and between : The liminal period in rites de passage*. (W. A. L. Z. V. E. (Red.), Red.). Reader in comparative religion : An anthropological approach.
- Tveit, I. S. (2018). *Den levende byen: En kritisk diskursanalyse av prosessen om å definere Grimstad som turistby for å kunne holde søndagsåpent* [Global utvikling og samfunnsplanlegging]. Universitetet i Agder.
- Ulvund, S.E (2020, 24. mars) Ikke la coronaviruset knekke parforholdet. *Dagbladet*, s. 34-35.
- Veum, T. R. O. A. (2006). Avistekstens mange stemmer. *Norsk medietidsskrift*, 13(2), 135-158.  
[http://www.idunn.no/nmt/2006/02/avistekstens\\_mange\\_stemmer](http://www.idunn.no/nmt/2006/02/avistekstens_mange_stemmer)
- VG Nett. 07.04.2020. *Dreper når hun drar*.  
<https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/b5vXG3/dreper-naar-hun-drar>



Øfsti, A. K.-S. (2010). *Parterapi: kjærlighet, intimitet og samliv i en brytningstid*. Universitetsforl.

Øfsti, A. K. S (2017). Diskursive perspektiver i parterapi. I Ness (Red). *Håndbok i parterapi* (Utg. 1, 299-309). Fagbokforlaget.

Øfsti, A. K. S. (2008). Om å ta den romantiske diskursen for gitt – Et essay om diskursiv parterapi. *Fokus på familien*, 36(4), 362-374. <https://doi.org/10.18261/ISSN0807-7487-2008-04-11>

Øverland, K. (2020, 17. mars) 18.03.2020. Psykologens råd: Få hverdagen til å gå rundt med mann, barn og hund. *Dagbladet*, s. 31.

Øverland, K. (2020, 18. mars). Psykologens råd: Få hverdagen til å gå rundt med mann, barn og hund. *Dagbladet*, s. 31. Oppdatert 19.03.2020.



# Vedlegg

1. Dagbladet. 18.03.2020. *Psykologens råd: Få hverdagen til å gå rundt med mann, barn og hund.* s. 31
2. Dagbladet. 18.03.2020. *Psykologens råd: Få hverdagen til å gå rundt med mann, barn og hund.*  
<https://www.dagbladet.no/kultur/psykologens-rad-fa-hverdagen-til-a-ga-rundt-med-barn-mann-og-hund/72255115>
3. Nettavisen. 20.03.2020. *Ekspertene tror korona vil gi flere skilsmisser.*  
<https://www.nettavisen.no/nyheter/innenriks/eksperter-tror-koronakrisen-vil-gi-flere-skilsmisser/s/12-95-3423940959?key=2021-05-27T19%3A42%3A05.000Z%2F retriever%2F0b4b8439c820e8ec8cae4f282d9b45ec402fcbd5>
4. Nettavisen. 21.03.2020. *Etter koronakrisen: Babyboom, skilsmisseboom og nye kjærestepar.*  
<https://www.nettavisen.no/livsstil/etter-koronakrisen-babyboom-skilsmisseboom-og-nye-kjaerestepar/s/12-95-3423938927?key=2021-05-27T19%3A38%3A05.000Z%2F retriever%2F8332fec8dc884a496e7b31a248b2963ea0efe233>
5. Nettavisen. 23.04.2020. *Noe er også bedre nå.*  
<https://www.nettavisen.no/nyheter/noe-er-ogsa-bedre-na/s/12-95-3423957612?key=2021-05-27T19%3A40%3A57.000Z%2F retriever%2F37bef7567b41afe0faa729a73f846e8f1b3c4075>
6. Dagbladet. 24.03.2020. *Ikke la coronaviruset knekke parforholdet.* s. 34-35
7. VG. 29.03.2020. *Mann (35): Singel i corona-tid. Hva med sex?* s. 25
8. VG. 02.04.2020. *Rådene mot hjemmekrangel.* s. 32-33
9. VG Nett. 07.04.2020. *Dreper når hun drar.*  
<https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/b5vXG3/dreper-naar-hun-drar>
10. Nettavisen. 20.04.2020. *Disse fem tingene kommer vi trolig ikke til å begynne med igjen selv om koronaen blir borte.*  
<https://www.nettavisen.no/livsstil/disse-fem-tingene-kommer-vi-trolig-ikke-til-a-begynne-med-igjen-selv-om-koronaen-blir-borte/s/12-95-3423955938?key=2021-05-27T19%3A43%3A35.000Z%2F retriever%2F798ff383d3ab2c9ac8534fbea1317a3c4cb11b66>

